

Nr 131

Kungl. Maj:ts proposition med förslag till ändringar i brottsbalkens bestämmelser om kriminalvård i frihet, m. m.; given Stockholms slott den 11 maj 1973.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över justitieärenden, föreslå riksdagen att bifalla de förslag om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

Under Hans Maj:ts

Min allernådigste Konungs och Herres sjukdom:

CARL GUSTAF

LENNART GEIJER

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås vissa ändringar i den lagstiftning som reglerar övervakning vid kriminalvård i frihet. Enligt förslaget skall övervakningstiden vid skyddstillsyn i princip förkortas från tre till två år. När särskilda skäl föreligger därtill får förordnas att övervakningen skall fortsätta, dock längst till prövotidens utgång. Någon ändring i fråga om prövotidens längd, tre år, föreslås inte. Vidare föreslås en omformulering av de allmänna föreskrifterna om vad den som villkorligt frigivits från fängelsestraff eller som efter dom på ungdomsfängelse eller internering överförs till vård utom anstalt eller som erhållit villkorlig dom eller dömts till skyddstillsyn är skyldig att iakttä under prövotiden. Förslaget innebär också en utmönstring av vissa av de särskilda föreskrifter som kan meddelas angående den dömdes livsföring under prövotiden. Förlängning av prövotiden skall enligt förslaget inte kunna ske i annat sammanhang än vid ny dom för annan brottslighet. Slutligen föreslås införande av möjlighet för den dömde att föra talan mot beslut om förordnande av övervakare och mot beslut som innebär att övervakning inte skall upphöra.

1 Förslag till

Lag om ändring i brottsbalken

Härigenom förordnas i fråga om brottsbalken,
dels att 38 kap. 11 § skall upphöra att gälla,
dels att 26 kap. 12, 14, 15, 18—20 §§, 27 kap. 4 och 6 §§, 28 kap.
 5, 7—9 §§, 29 kap. 8 §, 30 kap. 11 §, 34 kap. 4—6 §§, 37 kap.
 7—9 §§ samt 38 kap. 9 § skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

26 KAP.

12 §

Övervakningen handhaves av övervakningsnämnd. Övervakare förordnas av nämnden.

Övervakningen handhaves av övervakningsnämnd. Övervakare förordnas av nämnden. *Skyddskonsulent hos nämnden får dock förordna övervakare för tiden in- till dess nämnden beslutat i frågan.*

Har till övervakare förordnats annan än skyddskonsulent hos övervakningsnämnden, skall övervakningen stå under överinseende av sådan konsulent.

14 §

Den frigivne skall under prövotiden *föra ett ordentligt och laglydigt leverne, undvika skadligt sällskap*, efter förmåga söka försörja sig samt i övrigt ställa sig till efterrättelse vad som åligger honom enligt denna balk eller enligt föreskrift eller anvisning som meddelats med stöd därav. Har han förpliktats ersätta genom brottet uppkommen skada, skall han göra vad i hans förmåga står att fullgöra denna skyldighet.

Den frigivne skall under prövotiden *iakttaga skötsamhet*, efter förmåga söka försörja sig samt i övrigt ställa sig till efterrättelse vad som åligger honom enligt denna balk eller enligt föreskrift eller anvisning som meddelats med stöd därav. Har han förpliktats ersätta genom brottet uppkommen skada, skall han göra vad i hans förmåga står att fullgöra denna skyldighet.

15 §

När det *prövas lämpligt för att främja den frigivnes anpassning i samhället, skola särskilda föreskrifter, gällande under viss tid eller tills vidare, meddelas rörande vad han har att iakttaga under prövotiden. Sådan föreskrift må avse vistelseort eller bostad, användande av fritid, förfogande över arbetsförtjänst eller andra till-*

När det *finnes skäl att antaga att den frigivne för sin anpassning i samhället behöver stöd av särskild föreskrift om vad han har att iakttaga under prövotiden, må sådan föreskrift meddelas för viss tid eller tills vidare. Särskild föreskrift må avse*

1. vistelseort eller bostad under viss tid, högst ett år åt gången,

Nuvarande lydelse

gångar, allt under viss tid, högst ett år åt gången, utbildning, arbetsanställning eller förbud att använda alkoholhaltiga drycker. Annan liknande föreskrift må ock meddelas.

Om det finnes erforderligt, må föreskrivas att den frigivne skall i eller utom sjukhus eller annan dylik inrättning underkasta sig läkarvård, nykterhetsvård eller annan vård eller behandling.

Har den frigivne förpliktats ersätta genom brottet uppkommen skada, må meddelas föreskrifter rörande tid och sätt för skadeståndsskyldighetens fullgörande.

Föreslagen lydelse

2. utbildning eller arbetsanställning,

3. läkarvård, nykterhetsvård eller annan vård eller behandling i eller utom sjukhus eller annan dylik inrättning.

Har den frigivne förpliktats ersätta genom brottet uppkommen skada, må meddelas föreskrifter rörande tid och sätt för skadeståndsskyldighetens fullgörande i den mån sådana föreskrifter ej med hänsyn till den frigivnes ekonomiska situation och övriga omständigheter kan antagas motverka hans anpassning i samhället.

18 §

Iakttager den frigivne icke vad som åligger honom enligt denna balk eller enligt föreskrift eller anvisning som meddelats med stöd därav, äger övervakningsnämnden, utom att förordna om övervakning eller meddela föreskrift enligt 15 §, efter omständigheterna

1. besluta att varning skall meddelas den frigivne,

2. förlänga prøvotiden med högst ett år utöver den vid frigivningen bestämda tiden,

3. förelägga honom vid vite att iakttaga meddelad föreskrift.

Iakttager den frigivne icke vad som åligger honom enligt denna balk eller enligt föreskrift eller anvisning som meddelats med stöd därav, äger övervakningsnämnden, utom att förordna om övervakning eller meddela föreskrift enligt 15 §, besluta att varning skall meddelas den frigivne.

19 §

Kan det antagas att villkorligt frigiven som åsidosatt sina åligganden icke skall låta sig rätta genom åtgärd som avses i 18 §, må övervakningsnämnden förklara den villkorligt medgivna friheten förverkad.

Har villkorligt frigiven allvarligt åsidosatt sina åligganden och kan det antagas att han icke skall låta sig rätta genom annan åtgärd som övervakningsnämnden äger vidtaga, må nämnden förklara den villkorligt medgivna friheten förverkad.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

20 §

Beslut om åtgärd som avses i 18 eller 19 § må meddelas även efter prövotidens utgång därest frågan av övervakningsnämnden upptagits dessförinnan. *Efter prövotidens utgång må ej, utan att prövotiden förlänges enligt 18 §, beslutas annan åtgärd som där avses.*

Åtgärd som avses i 18 § må ej beslutas efter prövotidens utgång. Beslut om åtgärd som avses i 19 § må meddelas även efter prövotidens utgång, därest frågan av övervakningsnämnden upptagits dessförinnan.

27 KAP.

4 §

Den dömde skall under prövotiden *föra ett ordentligt och laglydigt leverne, undvika skadligt sällskap samt* efter förmåga söka försörja sig.

Den dömde skall under prövotiden *iakttaga skötsamhet och* efter förmåga söka försörja sig.

6 §

Iakttagar den dömde icke vad som åligger honom till följd av den villkorliga domen, må domstol, om åklagare före prövotidens utgång anhängiggör talan därom, efter omständigheterna

1. besluta att varning skall meddelas den dömde,
2. meddela föreskrift enligt 5 § eller ändra tidigare meddelad föreskrift,
3. förlänga prövotiden till tre år,
4. undanröja den villkorliga domen och bestämma annan påföljd för brottet.

Efter prövotidens utgång må åtgärd som sägs i första stycket 1 och 2 ej beslutas, med mindre prövotiden förlänges.

Undanröjes den villkorliga domen, skall vid påföljdens bestämmande skälig hänsyn tagas till böter som jämlikt 2 § ådömts jämte den villkorliga domen.

Iakttagar den dömde icke vad som åligger honom till följd av den villkorliga domen, må domstol, om åklagare före prövotidens utgång anhängiggör talan därom, efter omständigheterna

1. besluta att varning skall meddelas den dömde,
2. meddela föreskrift enligt 5 § eller ändra tidigare meddelad föreskrift,
3. undanröja den villkorliga domen och bestämma annan påföljd för brottet.

Åtgärd enligt första stycket 1 eller 2 må ej beslutas efter prövotidens utgång.

28 KAP.

5 §

Under prövotiden skall den dömde stå under övervakning.

Finnes övervakning icke längre

Skyddstillsyn skall vara förenad med övervakning från prövotidens början.

Finnes övervakning icke längre

Nuvarande lydelse

vara erforderlig, skall förordnas om dess upphörande. *Så länge prövotiden varar, må den dömden, när skäl äro därtill, ånyo ställas under övervakning. Beslut som nu avses meddelas av övervakningsnämnden.*

Föreslagen lydelse

vara erforderlig, skall förordnas om dess upphörande. När skäl äro därtill, *må den dömden* ånyo ställas under övervakning.

Övervakning skall upphöra utan särskilt förordnande, när två år av prövotiden har förflutit. Anses den dömden av särskilda skäl vara i behov av förlängd övervakning, må förordnas om övervakning för tiden därefter, dock längst till prövotidens utgång.

Beslut enligt denna paragraf meddelas av övervakningsnämnden.

7 §

Iakttaga den dömden icke vad som åligger honom till följd av domen å skyddstillsyn, äger övervakningsnämnden, utom att förordna om övervakning eller meddela föreskrift enligt 26 kap. 15 §, *efter omständigheterna*

1. besluta att varning skall meddelas den dömden,

2. förlänga prövotiden till högst fem år,

3. förelägga honom vid vite att iakttaga meddelad föreskrift.

Åtgärd som avses i denna paragraf må ej av övervakningsnämnden beslutas efter prövotidens utgång.

Iakttaga den dömden icke vad som åligger honom till följd av domen å skyddstillsyn, äger övervakningsnämnden, utom att förordna om övervakning eller meddela föreskrift enligt 26 kap. 15 §, besluta att varning skall meddelas den dömden.

8 §

Har den dömden åsidosatt sina åligganden och kan det antagas att han icke skall låta sig rätta genom åtgärd som övervakningsnämnden äger vidtaga, skall nämnden hos åklagare göra framställning att vid domstol föres talan om undanröjande av skyddstillsynen eller om behandling varom stadgas i 3 §.

Har den dömden *allvarligt* åsidosatt sina åligganden och kan det antagas att han icke skall låta sig rätta genom åtgärd som övervakningsnämnden äger vidtaga, skall nämnden hos åklagare göra framställning att vid domstol föres talan om undanröjande av skyddstillsynen eller om behandling varom stadgas i 3 §.

Talan som nu sagts skall anhängiggöras före prövotidens utgång.

9 §

Undanröjes skyddstillsynen, skall rätten bestämma annan påföljd för brottet. Därvid skall skälighänsyn tagas till vad den dömden undergått

Nuvarande lydelse

till följd av domen å skyddstillsyn samt till böter som enligt 2 § ådömts jämte skyddstillsynen; och må fängelse ådömas på kortare tid än för brottet är stadgat.

Finnas tillräckliga skäl ej föreligga att undanröja skyddstillsynen, må rätten i stället besluta åtgärd som avses i 7 § eller, om den dömda fyllt aderton år, förordna att han skall undergå behandling enligt 3 §. Föres talan om sådan behandling, må i stället beslutas undanröjande av skyddstillsynen eller åtgärd som avses i 7 §. Har prövotiden utgått må ej, utan att prövotiden förlänges enligt 7 §, beslutas annan åtgärd som där avses.

Föreslagen lydelse

Finnas tillräckliga skäl ej föreligga att undanröja skyddstillsynen, må rätten i stället besluta åtgärd som avses i 7 § eller, om den dömda fyllt aderton år, förordna att han skall undergå behandling enligt 3 §. Föres talan om sådan behandling, må i stället beslutas undanröjande av skyddstillsynen eller åtgärd som avses i 7 §. Har prövotiden utgått, må ej beslutas åtgärd som avses i 7 §.

29 KAP.

8 §

Iakttag den som vårdas utom anstalt icke vad som åligger honom enligt denna balk eller enligt föreskrift eller anvisning som meddelats med stöd därav, äger övervakningsnämnden, utom att meddela föreskrift enligt 26 kap. 15 §, efter omständigheterna besluta att varning skall meddelas honom, *så ock förelägga honom vid vite att iakttaga meddelad föreskrift.*

Iakttag den som vårdas utom anstalt icke vad som åligger honom enligt denna balk eller enligt föreskrift eller anvisning som meddelats med stöd därav, äger övervakningsnämnden, utom att meddela föreskrift enligt 26 kap. 15 §, besluta att varning skall meddelas honom.

30 KAP.

11 §

Iakttag den som vårdas utom anstalt icke vad som åligger honom enligt denna balk eller enligt föreskrift eller anvisning som meddelats med stöd därav, äger övervakningsnämnden, utom att meddela föreskrift enligt 26 kap. 15 §, efter omständigheterna besluta att varning skall meddelas honom, *så ock förelägga honom vid vite att iakttaga meddelad föreskrift.*

Iakttag den som vårdas utom anstalt icke vad som åligger honom enligt denna balk eller enligt föreskrift eller anvisning som meddelats med stöd därav, äger övervakningsnämnden, utom att meddela föreskrift enligt 26 kap. 15 §, besluta att varning skall meddelas honom.

34 KAP.

4 §

Tillämpas 1 § 1 eller 2 beträffande någon som villkorligt frigivits från fängelse, må den villkorligt medgivna friheten förklaras förverkad; dö-

Nuvarande lydelse

mes enligt 1 § 2 till fängelse på viss tid, skall sådan förklaring meddelas, om ej särskilda skäl äro däremot.

Beslutas ej förverkande enligt första stycket, äger rätten besluta åtgärd som avses i 26 kap. 18 §.

Föreslagen lydelse

Beslutas ej förverkande enligt första stycket, äger rätten besluta åtgärd som avses i 26 kap. 18 § *eller förlänga prövotiden med högst ett år utöver den vid frigivningen bestämda tiden.*

Förverkande eller åtgärd som nyss sagts må ej beslutas, med mindre fråga därom uppkommer i mål vari den frigivne häktats eller erhållit del av åtal före prövotidens utgång.

5 §

Är den tidigare ådömda påföljden villkorlig dom, må förordnande enligt 1 § 1 meddelas allenast med avseende å brott som begåtts före prövotidens början.

Tillämpas 1 § 1 eller 2, må rätten besluta åtgärd som sägs i 27 kap. 6 § 1—3, dock endast om fråga därom uppkommer i mål vari den dömda häktats eller erhållit del av åtal före prövotidens utgång.

Tillämpas 1 § 1 eller 2, må rätten besluta åtgärd som sägs i 27 kap. 6 § 1 *eller 2 eller förlänga prövotiden till tre år*, dock endast om fråga därom uppkommer i mål vari den dömda häktats eller erhållit del av åtal före prövotidens utgång.

Undanröjande av villkorlig dom enligt 1 § 3 må ej ske, med mindre fråga därom uppkommer i mål vari den dömda häktats eller erhållit del av åtal inom ett år från prövotidens utgång.

6 §

Är den tidigare ådömda påföljden skyddstillsyn, må rätten vid tillämpning av 1 § 1 eller 2 besluta åtgärd eller behandling som avses i 28 kap. 9 §.

Är den tidigare ådömda påföljden skyddstillsyn, må rätten vid tillämpning av 1 § 1 eller 2 besluta åtgärd eller behandling som avses i 28 kap. 9 § *eller förlänga prövotiden till högst fem år.*

Dömes med tillämpning av 1 § 3 till fängelse, skall vid straffets bestämmande gälla vad i 28 kap. 9 § stadgas.

Beslut enligt första stycket eller beslut om undanröjande av skyddstillsyn må ej meddelas, med mindre fråga därom uppkommer i mål vari den dömda häktats eller erhållit del av åtal före prövotidens utgång.

37 KAP.

7 §

Den som dömts till fängelse äger hos kriminalvårdsnämnden påkalla prövning av övervakningsnämnds beslut i ärende om villkorlig frigivning.

Åtnöjes villkorligt frigiven icke med övervakningsnämnds beslut angående *ställande under* övervakning enligt 26 kap. 11 §, föreskrift

Åtnöjes villkorligt frigiven icke med övervakningsnämnds beslut angående övervakning enligt 26 kap. 11 §, *förordnande av överva-*

Nuvarande lydelse

enligt 26 kap. 15 § eller åtgärd enligt 26 kap. 18, 19 eller 22 §, äger han hos kriminalvårdsnämnden påkalla prövning av beslutet.

Föreslagen lydelse

kare enligt 26 kap. 12 §, föreskrift enligt 26 kap. 15 § eller åtgärd enligt 26 kap. 18, 19 eller 22 §, äger han hos kriminalvårdsnämnden påkalla prövning av beslutet.

8 §

Den som dömts till skyddstillsyn må genom besvär hos hovrätt föra talan mot övervakningsnämnds beslut angående *ställande under* övervakning enligt 28 kap. 5 §, åtgärd enligt 28 kap. 7 eller 11 § eller föreskrift som avses i 26 kap. 15 §. Besvärstiden räknas från den dag då han erhöll del av beslutet.

Den som dömts till skyddstillsyn må genom besvär hos hovrätt föra talan mot övervakningsnämnds beslut angående övervakning enligt 28 kap. 5 §, *förordnande av övervakare enligt 28 kap. 6 §*, åtgärd enligt 28 kap. 7 eller 11 § eller föreskrift som avses i 26 kap. 15 §. Besvärstiden räknas från den dag då han erhöil del av beslutet.

9 §

Åtnöjes icke den som dömts till ungdomsfängelse eller internering med övervakningsnämnds beslut enligt 29 kap. 8 eller 11 § eller 30 kap. 11 eller 14 § eller angående föreskrift som avses i 26 kap. 15 §, äger han hos ungdomsfängelsenämnden eller interneringsnämnden påkalla prövning av beslutet.

Åtnöjes icke den som dömts till ungdomsfängelse eller internering med övervakningsnämnds beslut *om förordnande av övervakare enligt 29 kap. 7 § eller 30 kap. 10 § eller med nämndens beslut enligt 29 kap. 8 eller 11 § eller 30 kap. 11 eller 14 § eller angående föreskrift som avses i 26 kap. 15 §*, äger han hos ungdomsfängelsenämnden eller interneringsnämnden påkalla prövning av beslutet.

38 KAP.

9 §

Rättens beslut om åtgärd enligt 27 kap. 5 § andra stycket, 28 kap. 11 § eller 34 kap. 10 § andra stycket, 12 eller 13 § eller 15 § såvitt angår tillämpning av 10 § andra stycket länder omedelbart till efterrättelse, om ej annorlunda förordnas. Detsamma gäller avgöranden enligt 27 kap. 6 §, 28 kap. 9 § eller 34 kap. 4, 5, 6 eller 8 § angående föreskrifter, vite, provotid eller tid för ungdomsfängelse.

Rättens beslut om åtgärd enligt 27 kap. 5 § andra stycket, 28 kap. 11 § eller 34 kap. 10 § andra stycket, 12 eller 13 § eller 15 § såvitt angår tillämpning av 10 § andra stycket länder omedelbart till efterrättelse, om ej annorlunda förordnas. Detsamma gäller avgöranden enligt 27 kap. 6 §, 28 kap. 9 § eller 34 kap. 4, 5, 6 eller 8 § angående föreskrifter, provotid eller tid för ungdomsfängelse.

Avser beslut jämlikt 28 kap. 9 § andra stycket eller 34 kap. 6 § att någon som ej fyllt tjugotre år skall undergå behandling varom stadgas i 28 kap. 3 §, äger rätten förordna att beslutet skall gå i verkställighet utan hinder av att det ej vunnit laga kraft. Sådant förordnande må ock meddelas i fråga om beslut jämlikt 34 kap. 8 § om återintagning i anstalt av den som undergår ungdomsfängelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

11 §

Vite som förelagts med stöd av 26 kap. 18 §, 28 kap. 7 eller 9 §, 29 kap. 8 §, 30 kap. 11 § eller 34 kap. 4 eller 6 § må utdömas allenast om åklagare efter framställning av övervakningsnämnden anhängiggör talan därom innan den ådömda påföljden till fullo verkställts eller eljest upphört. Sådan talan skall anses anhängiggjord, då ansökan om utdömande av vitet delgavs den dömde.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1974.

Står den som dömts till skyddstillsyn under övervakning vid ikraftträdandet, skall övervakningen ej på grund av ändringen i 28 kap. 5 § upphöra utan särskilt förordnande före utgången av mars 1974, om ej prövotiden utgår dessförrinnan.

2 Förslag till**Lag om ändring i lagen (1964: 450) om åtgärder vid samhällsfarlig asocialitet**

Härigenom förordnas, att 10 och 16 §§ lagen (1964: 450) om åtgärder vid samhällsfarlig asocialitet skall ha nedan angivna lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

10 §

Vad i 26 kap. 12—14 §§, 15 § första stycket samt 16 och 17 §§ brottsbalken stadgas skall äga motsvarande tillämpning beträffande den som erhållit villkorligt anstånd. Övervakare må ock förordnas och föreskrift enligt 26 kap. 15 § första stycket brottsbalken meddelas av rätten vid beslutet om villkorligt anstånd.

Vad i 26 kap. 12—14 §§, 15 § första stycket 1 och 2 samt 16 och 17 §§ brottsbalken stadgas skall äga motsvarande tillämpning beträffande den som erhållit villkorligt anstånd. Övervakare må ock förordnas och föreskrift enligt 26 kap. 15 § första stycket 1 eller 2 brottsbalken meddelas av rätten vid beslutet om villkorligt anstånd.

16 §

Villkorligt utskriven skall stå under övervakning.

I beslut om villkorligt utskrivning skall fastställas en prövotid om två år.

Nuvarande lydelse

Vid i 26 kap. 12—14 §§, 15 § första stycket samt 16 och 17 §§ brottsbalken stadgas skall äga motsvarande tillämpning beträffande den som utskrivits villkorligt.

Föreslagen lydelse

Vad i 26 kap. 12—14 §§, 15 § första stycket *1 och 2* samt 16 och 17 §§ brottsbalken stadgas skall äga motsvarande tillämpning beträffande den som utskrivits villkorligt.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1974.

Utdrag av protokollet över justitieärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet på Stockholms slott den 11 maj 1973.

Närvarande: Ministern för utrikes ärendena WICKMAN, statsråden STRÄNG, ANDERSSON, JOHANSSON, HOLMQVIST, ASPLING, NILSSON, LUNDKVIST, GEIJER, MYRDAL, ODHNOFF, MOBERG, BENGTTSSON, NORLING, LÖFBERG, CARLSSON, FELDT.

Chefen för justitiedepartementet, statsrådet Geijer, anmäler efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter fråga angående ändringar i *brottsbalkens bestämmelser om kriminalvård i frihet m. m.* och anför.

1 Inledning

Inom kriminalvården har sedan länge bedrivits ett omfattande reformarbete. För att tillgodose behovet av en enhetlig planering och för att få underlag för en ändamålsenlig prioritering av redan framlagda eller väntade reformförslag på detta område tillkallades i oktober 1971 en särskild utredning som sedermera antog namnet kriminalvårdsberedningen.¹ Beredningen hade i uppdrag att samordna de insatser som kunde fordras inom kriminalvården samt att prioritera insatserna inbördes och i förhållande till krav på resursförstärkningar inom andra områden av samhällslivet. Beredningen avslutade sitt arbete i september 1972. I betänkandet (SOU 1972: 64) Kriminalvård drar beredningen upp riktlinjer för en genomgripande reform av både anstaltsvården och frivården. Beredningen finner att dess förslag kräver ändrad lagstiftning i flera avseenden men har inte utformat några författningsförslag.

Ett stort antal remissinstanser har yttrat sig över betänkandet och Kungl. Maj:t har därefter i årets statsverksproposition (1973: 1 bil. 4 s. 76—164) förelagt riksdagen sina ställningstaganden till huvud dragen i kriminalvårdsberedningens reformförslag. I propositionen anges sålunda de riktlinjer som bör följas vid den fortsatta reformeringen av kriminalvården. I samband därmed anføres att en stor del av de frågor som rör anstaltsvårdens framtida inriktning förutsätter lagändringar samt att avsikten är att senare under innevarande år förelägga riksdagen förslag till en ny behandlingslag och därav föranledda ändringar.

¹ Statssekreteraren Ove Rainer, ordförande, riksdagsledamöterna Astrid Berggren, Arne Gadd, Nils-Eric Gustafsson, Sten Sjöholm och Anders Wijkman samt departementsrådet Sven Andersson och generaldirektören Bo Martinsson.

ar i brottsbalken (BrB). Vidare anføres att förslag också kommer att lämnas om lagändringar som betingas av de föreslagna förändringarna i frivårdens arbetsformer (s. 149). De sålunda framlagda riktlinjerna har i allt väsentligt godtagits av riksdagen (JuU 15, rskr 152).

De av beredningens förslag rörande frivården som kräver ändrad lagstiftning redovisas i betänkandets kap. 17 om övervakning. Med utgångspunkt i dessa förslag och de i anledning därav i statsverkspropositionen angivna riktlinjerna för det fortsatta reformarbetet har inom justitiedepartementet i februari 1973 upprättats en promemoria (Ds Ju 1973: 3) angående övervakning vid kriminalvård i frihet m. m.

Efter remiss har yttranden över promemorian avgetts av riksåklagaren (RÅ), hovrätten över Skåne och Blekinge, hovrätten för Övre Norrland, rikspolisstyrelsen, kriminalvårdsstyrelsen, socialstyrelsen, arbetsmarknadsstyrelsen, kriminalvårdsnämnden, interneringsnämnden, ungdomsfängelssenämnden, riksrevisionsverket, socialutredningen, Tjänstemännens centralorganisation, Statstjänstemännens riksförbund, Sveriges akademikers centralorganisation (SACO), Sveriges advokatsamfund, Föreningen Sveriges tingsrättsdomare, Föreningen Sveriges statsåklagare, Föreningen Sveriges åklagare, Föreningen Sveriges skyddskonsulcenter och skyddsassistenter, Övervakarnas riksförbund, Svenska nykterhetsvårdsförbundet, Svenska fängenvårdssällskapet, Skyddsvärnet i Stockholm, Skyddsvärnet i Göteborg och Riksförbundet för hjälp åt läkemedelsmissbrukare.

Kriminalvårdsstyrelsen har överlämnat yttranden från kriminalvårdsdirektörerna i några räjonger. Till kriminalvårdsnämndens yttrande har bilagts yttranden från vissa övervakningsnämnder.

2 Gällande rätt

Enligt BrB kan kriminalvård i frihet förekomma på grund av beslut om villkorlig frigivning från fängelse (26 kap. 6—24 §§), villkorlig dom (27 kap. 3—7 §§) eller dom på skyddstillsyn (28 kap. 4—11 §§) eller på grund av beslut om överförande till vård utom anstalt av den som dömts till ungdomsfängelse (29 kap. 4—12 §§) eller internering (30 kap. 9—15 §§).

Den som undergår *fängelse* på viss tid kan *friges villkorligt* när två tredjedelar av tiden eller, om särskilda skäl föerligger, halva tiden har avtjänats. Verkställigheten måste dock alltid ha pågått minst fyra månader innan villkorlig frigivning kan ske. Fråga om sådan frigivning prövas av övervakningsnämnd, om det ådömda fängelsestraffet inte överstiger ett år, och i annat fall av den centrala kriminalvårdsnämnden (16 § lagen (1964: 163) om införande av brottsbalken och kungörelsen (1965: 625) om inskränkning i övervakningsnämnds befogenhet att pröva fråga om villkorlig frigivning). I beslut om villkorlig frigiv-

ning skall en prøvotid bestämmas. Denna får inte understiga ett år och inte överstiga tre år. Om den tid som vid frigivningen återstår av straffet överstiger tre år, kan prøvotiden dock bestämmas till högst fem år.

Under prøvotiden skall den frigivne stå under övervakning. Om övervakningsnämnden vid frigivningen eller senare finner att övervakning inte behövs, kan nämnden besluta att övervakning inte skall äga rum. Så länge prøvotiden varar, kan beslut meddelas om att den frigivne skall ställas under övervakning. Övervakningsnämnd har hand om övervakningen och förordnar övervakare. Kriminalvårdssnämnden kan också i samband med beslut om frigivning förordna att den frigivne inte skall stå under övervakning eller, om övervakning skall ske, förordna övervakare.

Den som är villkorligt frigiven och står under övervakning är skyldig att hålla övervakaren underrättad om sin bostad och arbetsanställning. Han skall också inställa sig hos övervakaren på kallelse och i övrigt hålla kontakt med honom enligt hans anvisningar. Det åligger vidare den frigivne att under prøvotiden föra ett ordentligt och laglydigt leverne och att undvika skadligt sällskap. Han är vidare skyldig att efter förmåga söka försörja sig och att i övrigt rätta sig efter vad som åligger honom enligt BrB eller enligt de särskilda föreskrifter eller anvisningar som kan ha meddelats honom med stöd av BrB. Om han har ålagts att utge skadestånd på grund av brottet, måste han också göra vad som står i hans förmåga för att fullgöra denna skyldighet.

När det provas lämpligt för att främja den frigivnes anpassning i samhället, kan han även åläggas att iakttaga vissa särskilt utfärdade föreskrifter angående hans livsföring under prøvotiden. Sådan föreskrift meddelas av övervakningsnämnden eller av kriminalvårdssnämnden och kan gälla viss tid eller tills vidare. Föreskriften kan avse användande av fritid, förfogande över arbetsförtjänst eller andra tillgångar, allt under viss tid, högst ett år åt gången. Utan sådan tidsbegränsning kan föreskrift också ges i fråga om utbildning eller arbetsanställning eller avse förbud att använda alkoholhaltiga drycker. Även andra liknande föreskrifter får meddelas. Övervakningsnämnden kan vidare föreskriva att den frigivne i eller utom sjukhus eller annan sådan inrättning skall underkasta sig läkarvård, nykterhetsvård eller annan vård eller behandling. Är den frigivne skyldig att utge skadestånd på grund av brottet, kan föreskrifter även meddelas om tid och sätt för skadeståndsskyldighetens fullgörande. Övervakningsnämnden kan när som helst ändra meddelad föreskrift eller meddela ny föreskrift.

Övervakaren har rätt att ge närmare anvisningar om hur en meddelad föreskrift skall verkställas, medge tillfällig lättnad i föreskrift eller att göra omedelbart erforderliga jämkningar i sådan föreskrift.

Om den frigivne missköter sig på annat sätt än genom att begå brott, dvs. inte iakttar vad som åligger honom enligt BrB eller enligt före-

skrift eller anvisning som meddelats med stöd av BrB, kan övervakningsnämnden som tidigare nämnts förordna att den som inte redan står under övervakning skall ställas under sådan eller meddela särskild föreskrift angående den frigivnes livsföring. Övervakningsnämnden kan också besluta att meddela den frigivne varning, förlänga prövotiden med högst ett år utöver den vid frigivningen bestämda tiden eller förelägga honom vid vite att iaktta meddelad föreskrift. Om det kan antas att en villkorligt frigiven som har misskött sig inte skall låta sig rätta av någon av de nämnda åtgärderna, kan övervakningsnämnden förklara den villkorligt medgivna friheten förverkad. Beslut om förverkande kan i visst fall även meddelas efter prövotidens utgång, nämligen om övervakningsnämnden har tagit upp frågan dessförinnan. Annan åtgärd på grund av misskötsamhet kan i sådant fall däremot endast beslutas i den mån det samtidigt meddelas beslut om att prövotiden skall förlängas.

Bland bestämmelserna om villkorlig frigivning i 26 kap. BrB finns också en erinran om att 34 kap. BrB innehåller bestämmelser om förverkande av villkorligt medgiven frihet och vissa andra åtgärder, när den som dömts till fängelse finnes ha begått annat brott.

Om det blir fråga om att förklara villkorligt medgiven frihet förverkad eller att vidta annan åtgärd på grund av misskötsamhet, kan övervakningsnämnden förordna att den frigivne skall omhändertas på lämpligt sätt i avbidan på vidare förordnande. Den som har omhändertagits får inte hållas kvar längre än en vecka. Föreligger synnerliga skäl att hålla kvar den omhändertagne under längre tid, kan genom nytt beslut förordnas att han skall hållas kvar ytterligare högst en vecka. Den omhändertagne får emellertid under inga förhållanden hållas kvar efter prövotidens utgång.

När en villkorligt medgiven frihet inte längre kan förklaras förverkad, skall straffet anses vara verkställt i sin helhet vid prövotidens utgång.

Den som har erhållit *villkorlig dom* skall vara underkastad en prövotid av två år men kan inte ställas under övervakning. Den dömde skall enligt bestämmelser i 27 kap. BrB under prövotiden föra ett ordentligt och laglydigt leverne, undvika skadligt sällskap och göra vad som står i hans förmåga för att försörja sig. Har han förpliktats att utge skadestånd på grund av brottet, skall han göra vad han förmår för att fullgöra denna skyldighet.

Rätten kan föreskriva att den villkorligt dömde under prövotiden skall försöka helt eller delvis fullgöra skadeståndsskyldigheten på tid och sätt som anges i domen. Sådan föreskrift kan på ansökan av åklagaren eller den dömde ändras eller upphävas. Den villkorligt dömde kan inte meddelas föreskrift i annat avseende.

Om den dömde inte iakttar vad som åligger honom enligt den villkorliga domen, kan domstol efter omständigheterna besluta att han skall tilldelas en varning, meddela föreskrift om skadeståndsbetalning eller ändra tidigare meddelad sådan föreskrift, förlänga prövotiden till tre år

eller undanröja den villkorliga domen och bestämma annan påföljd för brottet. En förutsättning för att någon av dessa åtgärder skall kunna vidtas är att åklagaren anhängiggör talan därom före prövotidens utgång. Efter prövotiden får rätten inte besluta om varning eller ge föreskrift om skadeståndsbetalning i annat fall än då beslut samtidigt meddelas om att prövotiden skall förlängas.

I kapitlet om villkorlig dom finns slutligen även en bestämmelse som erinrar om att regler angående undanröjande av villkorlig dom och om vissa andra åtgärder för det fall att den dömde har begått annat brott finns intagna i 34 kap. BrB.

Den som har dömts till *skyddstillsyn* är underkastad en prövotid av tre år. Under prövotiden skall den dömde stå under övervakning. Visar det sig att övervakning inte längre behövs, skall övervakningsnämnd förordna om dess upphörande. Så länge prövotiden varar, kan nämnden dock vid behov meddela beslut som innebär att den dömde på nytt ställs under övervakning.

De tidigare nämnda bestämmelserna i 26 kap. 12—17 §§ om övervakning av villkorligt frigiven, dvs. om övervakningsnämnd, övervakare samt den frigivnes skyldigheter enligt lag och särskilda föreskrifter, har motsvarande tillämpning i fråga om den som dömts till *skyddstillsyn*. Dessutom gäller vid *skyddstillsyn* att beslut om förordnande av övervakare eller om föreskrift enligt 26 kap. 15 § även kan meddelas av rätten redan i samband med domen.

Iakttar den dömde inte vad som åligger honom till följd av domen på *skyddstillsyn*, kan övervakningsnämnden förordna om övervakning eller meddela föreskrift eller varning, förlänga prövotiden till högst fem år eller förelägga den dömde vid vite att iakttaga meddelad föreskrift. Ingen av dessa åtgärder får beslutas efter prövotidens utgång. Om den dömde missköter sig och det kan antas att han inte skall låta rätta sig genom åtgärd som övervakningsnämnden kan vidta, skall nämnden göra framställning hos åklagaren att denne vid domstol för talan om undanröjande av *skyddstillsyn*en eller om behandling i *skyddstillsyns*-anstalt enligt 28 kap. 3 § BrB. Sådan talan måste anhängiggöras före prövotidens utgång.

Undanröjs *skyddstillsyn*en, skall rätten bestämma annan påföljd för brottet. Om det inte finns tillräckliga skäl för undanröjande, kan rätten i stället förordna om övervakning, meddela föreskrift eller besluta annan sådan åtgärd som kan vidtas av övervakningsnämnd vid misskötsamhet eller, om den dömde har fyllt 18 år, förordna att han skall undergå behandling i *skyddstillsyns*anstalt. Om talan förs om anstaltsbehandling, kan rätten i stället besluta att *skyddstillsyn*en skall undanröjas eller vidta sådan åtgärd mot misskötsamhet som nyss nämnts. Beslut om undanröjande av *skyddstillsyn* eller om anstaltsbehandling kan meddelas efter prövotidens utgång medan annan åtgärd får vidtagas endast för det fall att beslut samtidigt meddelas om att prövotiden skall förlängas.

De nu redovisade åtgärderna vid misskötsamhet avser ingripanden då den dömda missköter sig på annat sätt än genom ny brottslighet. Har han begått annat brott, blir bestämmelserna i 34 kap. BrB tillämpliga.

Uppkommer fråga om att undanröja skyddstillsyn eller om behandling i skyddstillsynsanstalt eller om annan åtgärd som avser verkställigheten av skyddstillsynen, kan övervakningsnämnden eller domstolen liksom vid villkorlig frigivning förordna att den dömda skall omhändertas tillfälligt.

Behandlingen av den som har dömts till *ungdomsfängelse* äger rum både i och utom anstalt och får pågå i högst fem år, varav högst tre år i anstalt. Behandlingen börjar i anstalt och skall fortsätta utom anstalt, när anstaltsvården har pågått så lång tid som behövs med hänsyn till behandlingens syfte. Minsta tiden i anstalt är dock ett år, om inte särskilda skäl talar för att den dömda redan dessförinnan bör överföras till vård utom anstalt.

Beslut om övergång till vård utom anstalt meddelas av ungdomsfängelsenämnden, som emellertid kan uppdra åt övervakningsnämnd att närmare bestämma dagen för övergången.

När den dömda vårdas utom anstalt, skall han stå under övervakning. I fråga om vården utom anstalt äger bestämmelserna i 26 kap. BrB om övervakningsnämnd, övervakare, den frigivnes skyldigheter enligt lag och särskilda föreskrifter motsvarande tillämpning. Dessutom gäller att ungdomsfängelsenämnden i beslut om vård utom anstalt kan förordna övervakare och meddela föreskrift. Iakttar den som vårdas utom anstalt inte vad som åligger honom enligt BrB eller enligt föreskrift eller anvisning som meddelats med stöd av BrB kan övervakningsnämnden, utom att meddela föreskrift, efter omständigheterna meddela varning eller förelägga honom vid vite att iakttaga meddelad föreskrift. Om den som vårdas utom anstalt visar tredska att iakttaga vad som åligger honom eller finnes på grund av hans uppförande eller andra omständigheter att anstaltsvård är påkallad för att förebygga att han begår brott, kan ungdomsfängelsenämnden förordna att han skall återintas i anstalt. Den återintagne skall i sådant fall på nytt överföras till vård utom anstalt så snart syftet med behandlingen bäst uppnås genom fortsatt kriminalvård i frihet.

Har den dömda begått annat brott, blir bestämmelserna i 34 kap. BrB tillämpliga.

Uppkommer fråga om att återintaga den dömda i anstalt eller att vidta åtgärd med avseende på verkställigheten av vården utom anstalt, kan ungdomsfängelsenämnden eller övervakningsnämnden förordna om tillfälligt omhändertagande på samma villkor som gäller för sådant omhändertagande av den som är villkorligt frigiven eller som har dömts till skyddstillsyn.

När det inte längre anses nödvändigt att den som vårdas utom anstalt

står under övervakning, skall ungdomsfängelsenämnden förordna att den ådömda påföljden skall upphöra. Sådant förordnande får inte, om inte särskilda skäl föreligger, meddelas förrän vården utom anstalt har pågått under en sammanhängande tid av minst två år. Om ungdomsfängelsenämnden inte meddelar sådant förordnande, upphör dock påföljden vid utgången av den tid som behandlingen längst får pågå, dvs. i allmänhet efter fem år.

Internering skall verkställas i och utom anstalt med början i anstalt. Rätten bestämmer i domen en minsta tid för omhändertagandet i anstalt. Denna tid får inte understiga ett år och inte överstiga tolv år. Efter utgången av minsta tiden skall den dömda överföras till vård utom anstalt, så snart vård i anstalt inte längre finnes påkallad för att avhålla honom från fortsatt brottslighet. Beslut om övergång till vård utom anstalt meddelas av interneringsnämnden som emellertid kan ge övervakningsnämnd i uppdrag att närmare bestämma dag för övergången.

Vård i interneringsanstalt får inte pågå under längre tid utöver minsta tiden än sammanlagt tre år eller, om minsta tiden är tre år eller däröver, sammanlagt fem år. Domstol kan dock i vissa fall besluta om förlängning av anstaltstiden.

Under vården utom anstalt skall den dömda stå under övervakning. Bestämmelserna i 26 kap. BrB om övervakningsnämnd, övervakare, åligganden enligt lag och särskilda föreskrifter för den som är villkorligt frigiven äger motsvarande tillämpning för den internerades vård utom anstalt. Om den som vårdas utom anstalt missköter sig, kan övervakningsnämnden, utom att meddela föreskrift, efter omständigheterna besluta om varning eller förelägga den dömda vid vite att iakttaga meddelad föreskrift. Visar den som vårdas utom anstalt tredska när det gäller att iakttaga vad som åligger honom eller finner man på grund av hans uppförande eller av andra skäl att anstaltsvård är påkallad för att förebygga att han begår nya brott, kan interneringsnämnden besluta att han skall återintagas i anstalt. Så snart anstaltsvård inte längre anses erforderlig, skall den återintagne på nytt överföras till vård utom anstalt.

Liksom i fråga om övrig kriminalvård i frihet finns särskilda bestämmelser i 34 kap. BrB för det fall att den som är internerad och som vårdas utom anstalt har begått annat brott.

Internerad som vårdas utom anstalt kan tillfälligt omhändertas på samma sätt som gäller för den som är villkorligt frigiven eller som har dömts till skyddstillsyn eller som vårdas utom anstalt efter dom på ungdomsfängelse.

När det visar sig att den som dömts till internering och som vårdas utom anstalt inte längre behöver stå under övervakning, skall interneringsnämnden förordna att den ådömda påföljden skall upphöra. Sådant förordnande får inte, om det inte föreligger särskilda skäl, meddelas förrän tre år har förflutit efter det den dömda senast överfördes till vård

utom anstalt. När övervakning av internerad har pågått under en sammanhängande tid av tre år, är interneringsnämnden skyldig att pröva om påföljden bör upphöra. Påföljden upphör under alla förhållanden automatiskt, när övervakning har pågått under fem år.

I 34 kap. BrB finns bl. a. regler om hur påföljd skall bestämmas, när den som tidigare dömts till påföljd finnes ha begått annat brott. Bestämmelserna gäller den som har dömts till fängelse, villkorlig dom, skyddstillsyn, ungdomsfängelse eller internering och som övertygas om att antingen ha begått annat brott före den aktuella domen eller nytt brott efter domen men innan påföljden till fullo har verkställts eller annars upphört. Rätten kan i sådana fall, med vissa begränsningar, förordna att den tidigare ådömda påföljden skall avse även det andra brottet, döma särskilt till påföljd för detta brott eller, om den tidigare domen har vunnit laga kraft, undanröja den ådömda påföljden och döma till påföljd av annan art för samtliga brott.

I de fall då den tidigare ådömda påföljden inte undanröjs, kan domstolen meddela olika beslut med avseende på den som vid detta tillfälle är föremål för kriminalvård i frihet. När det gäller den som har villkorligt frigivits från fängelse, kan domstolen sålunda förklara den villkorligt medgivna friheten förverkad. Sådant beslut skall meddelas, om domstolen dömer särskilt till fängelse på viss tid och inte särskilda skäl talar mot förverkande av den villkorligt medgivna friheten. Beslutas inte förverkande, kan rätten besluta sådan åtgärd som övervakningsnämnden kan vidta vid misskötsamhet under prövotiden t. ex. meddela varning eller förlänga prövotiden. Sådan åtgärd kan också beslutas av domstolen i dom som innebär att tidigare ådömd villkorlig dom eller skyddstillsyn även skall omfatta den brottslighet som är aktuell i det nya målet eller i samband med att domstolen, när den tilltalade tidigare ådömts villkorlig dom eller skyddstillsyn, dömer till särskild påföljd för den aktuella brottsligheten. Är den tidigare ådömda påföljden skyddstillsyn, kan rätten i sådant fall också besluta om behandling i skyddstillsynsanstalt. Undanröjs inte tidigare ådömt ungdomsfängelse eller internering och vårdas den dömde utom anstalt, kan domstol besluta att han skall återintas i anstalt. När det gäller ungdomsfängelse kan rätten också förlänga den längsta tid som ungdomsfängelse får pågå till sex år, varvid behandlingen i anstalt får äga rum i högst fyra år.

I 37 kap. BrB finns vissa bestämmelser om de lokala och centrala nämnderna, dvs. övervakningsnämnderna samt kriminalvårdsnämnden, ungdomsfängelsenämnden och interneringsnämnden. I 7—11 §§ regleras möjligheten att föra talan mot beslut av sådan nämnd och i visst fall mot beslut av hovrätt.

Den som har dömts till fängelse kan klaga över övervakningsnämnds beslut om villkorlig frigivning. När han har frigivits, får han även föra talan mot övervakningsnämnds beslut angående ställande under över-

vakning, föreskrift, varning, förlängning av provotiden, vitesföreläggande, förverkande av villkorligt medgiven frihet och om tillfälligt omhändertagande. Talan skall föras hos kriminalvårdsnämnden och särskild klagotid behöver inte iakttas.

Den som har dömts till skyddstillsyn kan överklaga övervakningsnämnds beslut om att han skall ställas under övervakning, föreskrift, varning, förlängning av provotid, vitesföreläggande och tillfälligt omhändertagande. Talan skall föras genom besvär hos hovrätt. Enligt 21 § lagen om införande av rättegångsbalken äger därvid rättegångsbalkens bestämmelser om fullföljd till hovrätt och om rättegången där i besvärsmål motsvarande tillämpning. Besvärstiden skall dock i sådant fall alltid räknas från den dag då den dömda fick del av övervakningsnämndens beslut.

Den som dömts till ungdomsfängelse eller internering får föra talan mot övervakningsnämnds beslut om föreskrift, varning, vitesföreläggande och tillfälligt omhändertagande. Talan skall föras hos ungdomsfängelsenämnden resp. interneringsnämnden. Särskild klagotid behöver inte iakttas.

Sådant beslut av övervakningsnämnd som avses i 37 kap. 7—9 §§ BrB skall lända till efterrättelse omedelbart. Det finns emellertid möjlighet för övervakningsnämnd och, efter fullföljd, för kriminalvårdsnämnden, hovrätten, ungdomsfängelsenämnden eller interneringsnämnden att förordna att verkställigheten av övervakningsnämndens beslut skall anstå. Beslut av övervakningsnämnd i andra fall än som avses i 37 kap. 7—9 §§ BrB kan inte överklagas. Mot hovrätts beslut i anledning av talan mot övervakningsnämnds beslut om åtgärder under verkställighet av skyddstillsyn liksom mot de centrala nämndernas beslut får talan inte heller föras.

3 Kriminalvårdsberedningen

Beredningen föreslår i sitt betänkande (s. 158—165) vissa ändringar i den lagstiftning som reglerar övervakning vid kriminalvård i frihet. Övervakning förekommer som tidigare nämnts dels i samband med påföljden skyddstillsyn och dels efter utskrivning från anstalt.

Vid skyddstillsyn är provotiden enligt gällande rätt tre år. Under provotiden skall den dömda stå under övervakning. Övervakningsnämnd skall besluta att övervakningen skall upphöra när den inte längre är erforderlig. Vid misskötsamhet kan provotiden förlängas till högst fem år.

Enligt beredningen utnyttjas möjligheten att förkorta *övervakningstiden* endast i knappt 5 % av skyddstillsynsfallen. Det har dessutom visat sig att övervakningsnämndernas praxis i denna del är mycket

skiftande. Beredningen framhåller vidare att flertalet dömda, övervakare och frivårdstjänstemän givit uttryck för uppfattningen att en tre-årig övervakningstid i allmänhet är onödigt lång. Den som klarat sig utan återfall i exempelvis två år torde sålunda sällan vara i behov av kontroll under ett tredje år. Under sådana förhållanden kan en fortsatt övervakning under det sista övervakningsåret lätt urarta till slentrian eller upplevas som en meningslös repression.

Beredningens överväganden om övervakningstidens längd utmynnar i ett förslag om att provotiden vid skyddstillsyn förkortas från tre till två år samt att behovet av fortsatt övervakning dessutom obligatoriskt bör omprövas redan efter ett år.

I fråga om villkorlig frigivning från fängelse framhåller beredningen att lagstiftningen redan nu medger att man underlåter att förordna om övervakning men att denna möjlighet synes utnyttjas endast i ringa omfattning. Beredningen anser att en mera liberal praxis i detta avseende inte skulle medföra några nackdelar ur kontrollsynpunkt. Eftersom gällande bestämmelser inte synes lägga något hinder i vägen för en sådan tillämpning föreslås dock inte någon lagändring i denna del.

Enligt BrB kan den som är föremål för kriminalvård i frihet åläggas att iakttä vissa *särskilda föreskrifter* om sin livsföring under provotiden. Sådana föreskrifter kan avse vistelseort eller bostad, användande av fritid, förfogande över arbetsförtjänst eller andra tillgångar, utbildning, arbetsanställning eller förbud att använda alkoholhaltiga drycker. Annan liknande föreskrift kan också meddelas. Dessutom kan ges föreskrift om läkarvård, nykterhetsvård eller annan vård eller behandling samt om betalning av skadestånd.

Beredningen finner att tillämpningen av de bestämmelser i BrB som gäller användningen av särskilda föreskrifter är ett av de mest kritiserade inslagen i övervakningsinstitutet. Domstolarnas föreskrifter är enligt beredningen ofta mindre väl genomtänkta och saknar därtill inte sällan ett reellt behandlingsinnehåll. Beredningen framhåller i detta sammanhang att behandling som grundas på tvång i stället för motivation hos den dömda i allmänhet har små utsikter att leda till ett framgångsrikt resultat. Som exempel på kritiserade föreskrifter nämner beredningen föreskrifter om vård och behandling, utbildning och skadeståndsbetalning. I fråga om skadestånd anför beredningen att det förekommer att obetalda skadestånd läggs den dömda till last vid prövningen av frågor om t. ex. passinnehav eller om upphörande av övervakning även i sådana fall då det är uppenbart att hans ekonomiska situation är svag och att avbetalningar skulle allvarligt försvåra hans möjligheter att försörja sig. Det framhålls också att många övervakare hyser motvilja mot att fungera som inkasserare av skadestånd därför att detta stör kontakten med klienten. Beredningen ansluter sig till uppfattningen att föreskrift om skadeståndsbetalning i förening med andra

krav kan försvåra den övervakades anpassning. Beredningen förordar därför en avsevärt minskad användning av särskilda föreskrifter och konstaterar att en sådan ordning knappast torde kunna uppnås utan lagändring.

Om den som är föremål för kriminalvård i frihet missköter sig under prøvotiden och man inte kan komma till rätta med detta förhållande genom andra åtgärder, uppkommer frågan om att utnyttja de i BrB föreskrivna *sanktionerna* varning, förlängning av prøvotid, föreläggande vid vite att iaktta meddelad föreskrift, förverkande av villkorlig frigivning, beslut om återintagning för vård i anstalt, undanröjande av villkorlig dom eller skyddstillsyn samt behandling i skyddstillsynsanstalt.

Beredningen anser att sanktioner av nu nämnt slag bör användas restriktivt och först efter noggrann utredning. Om den övervakade gör sig skyldig till ny kriminalitet, sker prövningen av åklagarmyndighet eller domstol och den aktuella misskötsamheten kan i sådant fall ofta ge till resultat att den övervakade blir föremål för ett frihetsberövande. Även vid andra fall av allvarlig misskötsamhet liksom vid överhängande fara för ny brottslighet kan det enligt beredningens mening ur kontrollsynpunkt i vissa fall vara befogat att den övervakade under kortare tid tas hand om under institutionella former, dvs. att villkorligt medgiven frihet förverkas eller att beslut meddelas om återintagning i anstalt, ungdomsfängelse eller interneringsanstalt eller om anstaltsbehandling av den som dömts till skyddstillsyn eller om undanröjande av skyddstillsyn. Anstaltsvistelse vid misskötsamhet bör emellertid enligt beredningens mening endast förekomma när frivårdens resurser anses uttömda och bör i så fall pågå endast så lång tid som behövs för att på nytt förbereda frivård. Den som återintagits i anstalt bör snabbt kunna få ny villkorlig frigivning resp. ny period av vård utom anstalt. När det gäller övriga sanktioner anser sig beredningen ha fått belägg för att övervakningsnämndernas möjlighet att förlänga prøvotiden vid misskötsamhet i praktiken har kommit att utnyttjas i starkt varierande omfattning. Under 1971 meddelade sålunda de flesta nämnder förlängde prøvotiden i förhållandevis många fall. Enligt beredningens mening innebär ett beslut om förlängning av prøvotiden en frihetsinskränkande åtgärd, som endast bör användas vid ny kriminalitet. Beredningen föreslår därför att prøvotiden vid skyddstillsyn och villkorlig frigivning inte skall kunna förlängas utan ny dom eller beslut om åtalsunderlåtelse som meddelats i anledning av nytt brott.

Beredningen föreslår också att möjligheten att meddela varning eller förelägga vite avskaffas. Det föreslås vidare att man samtidigt ser över vissa formuleringar i en del av berörda bestämmelser i BrB och i den därtill knutna kungörelsen (1964: 632) med vissa bestämmelser om

vård i frihet av dem som dömts till påföljd för brott liksom i det övervakningsmeddelande som tillställs den övervakade. Sådana krav på den övervakade som att han skall "undvika skadligt sällskap" och liknande formuleringar bör enligt beredningen tas bort.

Den som är föremål för kriminalvård i frihet kan efter beslut av övervakningsnämnd i utredningssyfte omhändertagas under högst en vecka eller efter nytt beslut under högst ytterligare en vecka. Detta *omhändertagandeinstitut* har enligt beredningen visserligen en repressiv karaktär men möjliggör samtidigt en sådan utredning om den övervakades aktuella förhållanden som annars inte kan verkställas på grund av att han är oanträffbar eller berusad m. m. Beredningen anser därför att omhändertagandeinstitutet bör behållas men framhåller samtidigt att det måste användas restriktivt och att omhändertagandena bör vara korta.

Beredningen föreslår slutligen att den övervakade ges rätt att överklaga förordnande av övervakare och beslut som innebär att övervakningen inte skall upphöra. Vidare bör klienten ges tillfälle att närvara vid de tillfällen då övervakare, frivårdstjänsteman eller annan myndighet behandlar ärende som angår hans övervakning, om det inte är uppenbart olämpligt av hänsyn till tredje man.

4 Remissyttranden över kriminalvårdsberedningens förslag

Remissyttranden över kriminalvårdsberedningens förslag har redovisats i årets statsverksproposition (bil. 4 s. 122—123). Med hänsyn härtill och eftersom det övervägande flertalet av de remissinstanser som yttrat sig beträffande beredningens förslag ifråga om kriminalvård i frihet även avgett remissyttranden över den inom justitiedepartementet sedermera i detta ämne upprättade promemorian återges här endast en sammanfattning av de synpunkter som framfördes vid den första remissbehandlingen.

Beredningens förslag om en förkortad prøvotid vid skyddstillsyn fick ett blandat mottagande. Vissa remissinstanser tillstyrkte förslaget under åberopande av att korta och effektiva övervakningstider är att föredra framför långa och meningslösa. Andra remissinstanser motsatte sig förslaget med hänvisning till att åtskilliga personer, som dömts till skyddstillsyn, har sociala problem som gör det värdefullt om prøvotiden bibehålls i tre år. En remissinstans anmärkte att prøvotid och övervakningstid inte nödvändigtvis behöver sammanfalla.

Beredningens uppfattning om användningen av särskilda föreskrifter för den dömdes livsföring under prøvotiden delades av flertalet av de remissinstanser som uttalade sig i frågan. Ett par av dem avstyrkte emellertid lagändring och förordade i stället åtgärder för att åstadkomma en ändring i rättstillämpningen. En remissinstans framhöll betydelsen av att

enskildas skadeståndsanspråk tillgodoses och uttalade som sin mening att betalning av skadesånd inte bör stå tillbaka för andra anspråk på skuldbetalning som skatter, böter och rättegångskostnader.

Flera remissinstanser ville behålla varning som sanktionsmedel vid misskötsamhet. Som skäl härför åberopades bl. a. att varning kan få till följd att man undviker ett förverkande.

Endast en remissinstans intog en klart negativ ståndpunkt till beredningens förslag att prøvotiden vid skyddstillsyn och villkoriig frigivning inte skall kunna förlängas utan ny dom eller beslut om åtalsunderlåtelse.

Förslaget om rätt för den övervakade att överklaga förordnande av övervakare och beslut som innebär att övervakning inte skall upphöra tillstyrktes av de remissinstanser som uttalade sig i frågan.

5 Departementspromemorian

Det konstateras i promemorian till en början att i årets statsverksproposition redan har förordats en reform som innebär en övergång till en ordning med en kortare och mera effektiv övervakning vid skyddstillsyn. Det framhålls i anslutning därtill att en generell förkortning av *övervakningstiden* kan åstadkommas på olika sätt. En möjlighet är att förkorta prøvotiden och därmed övervakningen till två år. Det är emellertid önskvärt att den dömde i vissa fall får det stöd som övervakningen utgör under ännu ett år. För att tillgodose detta önskemål kan visserligen införas en möjlighet att förlänga prøvotiden med ett år om särskilda skäl föreligger. En sådan lösning, som bl. a. skulle medföra att möjligheten att förverka skyddstillsynen också skulle kvarstå under längre tid än normalt, kunde dock te sig orättvis för den dömde och därför påverka honom negativt med avseende på övervakningen.

Det är emellertid inte nödvändigt, påpekas det i promemorian i anslutning till vad som anförts i ett remissvar över kriminalvårdsberedningens betänkande, att prøvotid och övervakningstid sammanfaller. En annan lösning kan därför vara att bestämma övervakningstiden till två år trots att man behåller en treårig prøvotid. Med en sådan ordning kan man även tillgodose behovet av längre övervakning i vissa fall genom föreskrifter som öppnar möjlighet att förordna om övervakning även under det sista året av prøvotiden. Denna lösning är enligt promemorian att föredra, bl. a. med hänsyn till det inbördes sambandet mellan skyddstillsynen och övriga påföljder i BrB:s sanktionssystem. Bedömningen av detta samband påverkas bl. a. av prøvotidens längd. Eftersom någon allmän översyn av sanktionssystemet inte är aktuell talar detta i sin tur för att prøvotiden vid skyddstillsyn inte ändras. Det föreslås alltså att den treåriga prøvotiden behålles.

Den i promemorian föreslagna huvudregeln angående övervakning vid

skyddstillsyn innebär sålunda att övervakningen skall upphöra efter två år. Det betonas emellertid i detta sammanhang att det redan dessförinnan inte sällan kan föreligga skäl att häva övervakningen. Det bör sålunda liksom f. n. åligga övervakningsnämnd och skyddskonsulent att kontinuerligt följa övervakningsfallen så att övervakningen alltid kan hävas så snart den inte längre behövs. Dessutom föreslås i anslutning till vad kriminalvårdsberedningen förordat att i kungörelsen (1964: 632) med vissa bestämmelser om vård i frihet av dem som dömts till påföljd för brott (frivårdskungörelsen) införs en bestämmelse som tillgodoser önskemålet att frågan om fortsatt övervakning under alla förhållanden kommer att bli föremål för prövning när ett år av prövotiden har förflutit.

Under remissbehandlingen av kriminalvårdsberedningens betänkande framfördes från flera håll förslag om att övervakningen i vissa fall skall kunna förlängas utöver den föreslagna tvåårstiden med ytterligare ett år. I promemorian konstateras i anslutning därtill att en sådan möjlighet, om den begränsas till fall där särskilda skäl talar för en sådan åtgärd, kan visa sig bli av värde som ett komplement till den föreslagna tvåårsregeln. Mot bakgrund härav föreslås en särbestämmelse med denna innebörd. Som exempel på sådana särskilda skäl som bör föreligga för att en förlängning av övervakningstiden skall komma i fråga nämns t. ex. att den dömda själv önskar fortsatt övervakning eller att han har särskilt behov av övervakarens fortsatta stöd och kontroll på grund av svårartat alkohol- eller narkotikamissbruk.

Kriminalvårdsberedningen berörde i sitt betänkande även frågan om övervakning av den som är villkorligt frigiven från fängelse men föreslog i denna del inte någon lagändring. Beredningen uttalade sig därvid för en restriktivare praxis när det gäller att förordna om övervakning i samband med villkorlig frigivning och förordade även att övervakning bör upphöra så snart det inte längre finns något behov av en fortsatt kontroll av den frigivne.

I promemorian konstateras att prövotiden för det övervägande antalet villkorligt frigivna är begränsad till ett år. För den som frigives från ett långvarigt frihetsstraff bestäms emellertid prövotiden till två år eller mera. I promemorian anföras vidare att det säkerligen i många fall inte är nödvändigt att den villkorligt frigivne står under övervakning under hela prövotiden. Detta gäller särskilt den som har längre prövotid än ett år. Den föreslagna regeln i frivårdskungörelsen om en obligatorisk omprövning av övervakningen efter ett år föreslås därför gälla också villkorligt frigivna.

För den som är föremål för kriminalvård i frihet gäller enligt BrB vissa allmänna föreskrifter om vad han har att iakttaga under prövotiden. Sålunda åligger det honom att föra ett ordentligt och laglydigt leverne, undvika skadligt sällskap och efter förmåga söka försörja sig.

Kriminalvårdsberedningen föreslog att dessa allmänna föreskrifter skulle ses över och att sådana krav på den övervakade som att han skall undvika skadligt sällskap och liknande skulle tas bort. En översyn av ifrågavarande bestämmelser har gjorts och promemorian innehåller förslag till ny utformning av de allmänna föreskrifterna i enlighet med vad beredningen förordat. Förslaget innebär att orden "föra ett ordentligt och laglydigt leverne, undvika skadligt sällskap" utbyts mot "iakttaga skötsamhet".

Beredningen föreslog också en översyn av bestämmelserna om särskilda föreskrifter för den som är föremål för kriminalvård i frihet i syfte att åstadkomma minskad användning av sådana föreskrifter.

Särskilda föreskrifter om vad den dömda har att iakttaga under provotiden kan ges vid skyddstillsyn samt i samband med villkorlig frigivning från fängelse och vid vård utom anstalt av den som dömts till ungdomsfängelse eller internering. Villkorlig dom kan endast förenas med viss föreskrift, nämligen föreskrift om skadeståndsbetalning.

Särskild föreskrift får avse vistelseort eller bostad, användande av fritid, förfogande av arbetsförtjänst eller andra tillgångar, utbildning, arbetsanställning eller förbud att använda alkohol. Annan liknande föreskrift får också meddelas. Dessutom kan ges föreskrift om läkarvård eller nykterhetsvård eller annan vård eller behandling samt om fullgörande av skadeståndsskyldighet.

För att ge en viss uppfattning om i vilken utsträckning olika föreskrifter används redovisas i promemorian vissa statistiska uppgifter angående skyddstillsyn och villkorlig frigivning. Av uppgifterna framgår bl. a. att föreskrifter under 1968 och 1969 meddelades för cirka en fjärdedel av dem som dömdes till skyddstillsyn och för ungefär en tredjedel av dem som frigavs villkorligt. Vid skyddstillsyn gällde föreskrifterna främst vård eller behandling och skadeståndsbetalning medan föreskrifterna för villkorligt frigivna i stor utsträckning avsåg arbetsanställning och utbildning. Vissa föreskrifter användes i mycket ringa omfattning, framför allt sådana som avser användande av fritid och förfogande över arbetsförtjänst eller andra tillgångar.

I anslutning till kriminalvårdsberedningens och flertalet remissinstansers kritik av den praktiska tillämpningen av de särskilda föreskrifterna föreslås i promemorian att föreskrifter om användande av fritid, förfogande över arbetsförtjänst eller andra tillgångar, förbud att använda alkoholhaltiga drycker och annan liknande föreskrift inte längre skall få meddelas. Vidare föreslås att möjligheterna att ge särskilda föreskrifter om vistelseort eller bostad, utbildning eller arbete, läkarvård, nykterhetsvård eller annan vård eller behandling inskränks genom en ändring av lagtexten som klargör att sådan föreskrift endast får användas när det finns skäl att anta att den frigivne för sin anpassning i samhället behöver stöd av föreskriften.

Föreskrift om skadeståndsbetalning för den som blivit villkorligt frigiven, överförs till vård utom anstalt eller som dömts till skyddstillsyn skall enligt det i promemorian framlagda förslaget få meddelas bara i den mån en sådan föreskrift inte med hänsyn till den dömdes ekonomiska situation och övriga omständigheter kan antas motverka hans anpassning i samhället.

Av de *sanktioner* som kan vidtagas om den som är föremål för kriminalvård i frihet missköter sig under prövotiden föreslog kriminalvårdsberedningen att varning och vitesföreläggande skulle avskaffas. Förslaget att avskaffa möjligheten till vitesföreläggande vann allmän anslutning under remissbehandlingen och framförs även i promemorian. Där emot var meningarna delade hos remissinstanserna i fråga om förslaget att avskaffa institutet varning. De kritiska remissinstanserna framhöll att varning kan användas i tveksamma fall för att undvika förverkande. Denna synpunkt är enligt promemorian väl värd att beakta. Det understryks också att om vitesföreläggandet avskaffas kommer vid vård utom anstalt efter dom på ungdomsfängelse eller internering möjligheten att meddela varning att utgöra den enda sanktion som kan vidtas vid misskötsamhet, om man inte vill tillgripa återintagning i anstalt. Detsamma blir förhållandet vid villkorlig dom, skyddstillsyn och villkorlig frigivning från fängelse, om man godtar beredningens förslag att vid dessa påföljder avskaffa möjligheten att förlänga prövotiden på grund av misskötsamhet.

Med hänsyn till vad som anförts föreslås i promemorian att varning behålles som åtgärd vid misskötsamhet.

Beredningens förslag att prövotiden vid skyddstillsyn och villkorlig frigivning inte skall kunna förlängas utom vid ny dom eller till följd av beslut om åtalsunderlåtelse med anledning av nytt brott har med något undantag godtagits av remissinstanserna. I promemorian föreslås emellertid att förlängning av prövotid endast skall få ske vid ny dom och att samma begränsning görs beträffande påföljden villkorlig dom. När det gäller åtalsunderlåtelse konstateras i promemorian att ett genomförande av beredningens förslag skulle kräva en särskild bestämmelse för dessa fall och att en sådan regel skulle få ringa praktisk betydelse. Det lär sålunda enligt promemorian knappast förekomma att åklagare underlåter åtal för brott som har begåtts under prövotiden annat än i fall då brottet är bagatellartat (20: 7 första stycket 1 rättegångsbalken) eller då brottet har begåtts under inflytande av själslig abnormitet (20: 7 första stycket 4 samma balk). I sådana fall bör enligt promemorian prövotiden inte förlängas. Därför föreslås inte någon möjlighet att förlänga prövotiden vid åtalsunderlåtelse. Det påpekas att förlängning av prövotid i samband med ny dom enligt gällande rätt kan ske med stöd av bestämmelser i 34 kap. BrB.

Beredningen tog också upp frågan om intagning i anstalt på grund av misskötsamhet, dvs. genom förverkande av villkorlig frigivning, åter-

intagning för vård i anstalt resp. anstaltsbehandling eller genom undanröjande av skyddstillsyn. Enligt beredningen bör institutionsvistelse vid misskötsamhet förekomma endast då frivårdens resurser kan anses uttömda. Beredningens ståndpunkt föreslås i promemorian komma till uttryck i bestämmelserna om förverkande av villkorlig frigivning samt om undanröjande av skyddstillsyn och förordnande om behandling i tillsynsanstalt genom att det tydligare markeras att sådana åtgärder bör användas restriktivt när misskötsamheten inte består i ny brottslighet.

I enlighet med beredningens förslag om införande av möjlighet för den övervakade att föra *talán mot beslut om förordnande av övervakare* och *mot beslut som innebär att övervakning inte skall upphöra* innehåller promemorian förslag till erforderliga ändringar i BrB. Promemoriaförslaget innebär emellertid inte någon vidgad klagorätt mot beslut att övervakning i fråga om den som har dömts till ungdomsfängelse eller internering skall bestå. Dessa påföljder är förenade med övervakning tills påföljden upphör. Ungdomsfängelse och internering skall upphöra när viss i BrB angiven längsta tid har förflutit men ungdomsfängelsenämnden resp. interneringsnämnden kan dessförinnan besluta att påföljden och därmed övervakningen skall upphöra (29 kap. 12 § och 30 kap. 15 §). De centrala nämndernas beslut kan över huvud taget inte överklagas (37 kap. 11 §) och därför har klagorätt inte heller föreslagits i detta fall.

De i promemorian föreslagna författningsändringarna föreslås träda i kraft den 1 januari 1974. Det påpekas att den föreslagna ändringen i 28 kap. 5 § BrB, som innebär att övervakningstiden automatiskt upphör efter två år, om beslut inte meddelas om förlängd övervakning, torde göra det nödvändigt att reglera den situation som uppstår vid lagens ikraftträdande genom en särskild övergångsbestämmelse. Därför föreslås att övervakning, som har pågått i två år eller längre när lagen träder i kraft, inte skall upphöra förrän två månader efter ikraftträdandet. På det sättet får övervakningsnämnden tillfälle att ta upp till prövning de fall där det av särskilda skäl kan vara anledning att besluta om förlängd övervakning.

Promemorians författningsförslag torde få fogas till statsrådsprotokollet i detta ärende som *bilaga*.

6 Remissyttranden över promemorian

Flertalet remissinstanser tillstyrker att den treåriga prövotiden vid skyddstillsyn behålls och att övervakningen skall omprövas efter ett år och i princip upphöra efter två år. *Kriminalvårdsnämnden* anser emellertid att den föreslagna regleringen lätt skymmer vad som är avsett att alltjämt gälla som huvudregel, nämligen att övervakning skall upphöra så snart den inte längre behövs. En anvisning till övervaknings-

nämnderna i frivårdskungörelsen, att man så ofta det finns anledning och alltid senast inom ett år från övervakningens början bör pröva om övervakningen alltjämt behövs, skulle enligt kriminalvårdsnämnden vara tillräcklig för att nå samma resultat.

Vissa erinringar har gjorts mot förslaget att göra det möjligt att förlänga övervakningstiden utöver två år om den dömdes av särskilda skäl anses vara i behov av förlängd övervakning. *Hovrätten för Övre Norrland* anser att regeln bör ges en vidsträcktare innebörd än som förslagits och ifrågasätter om inte uttrycket "särskilda skäl" bör ersättas med "skäl". Samma uppfattning har *hovrätten över Skåne och Blekinge*, som dessutom påpekar att det, om övervakningen har upphört innan prövotiden utlöp, enligt 28 kap. 5 § andra stycket BrB är tillräckligt att "skäl" föreligger att ånyo ställa den dömdes under övervakning. *Kriminalvårdsstyrelsen* å andra sidan anser att en förlängning av övervakningstiden endast bör förekomma undantagsvis och förordar därför att uttrycket "särskilda skäl" utbyts mot "synnerliga skäl". *Föreningen Sveriges skyddskonsulenter och skyddsassistenter* avstyrker att övervakning skall kunna förlängas utöver två år på grund av att den dömdes själv önskar fortsatt övervakning eller att han har särskilt behov av övervakarens fortsatta stöd och kontroll på grund av svårartat alkohol- eller narkotikamissbruk. *Kriminalvårdsdirektören i inlandsräjningen och skyddsvärnet i Stockholm* framhåller att behov av övervakning inte alltid föreligger när den övervakade föreslår förlängning.

Förslaget att bestämmelsen om obligatorisk omprövning av övervakningen efter ett år skall gälla även villkorligt frigivna med längre prövotid än ett år har endast kommenterats av två remissinstanser. *Hovrätten över Skåne och Blekinge* påpekar att prövotid för villkorligt frigiven kan vara upp till fem år och att obligatorisk omprövning av övervakningens bestånd därför bör ske varje år och inte bara efter det första året. *SACO* förordar att sådan omprövning sker redan efter åtta månader.

Föreningen Sveriges skyddskonsulenter och skyddsassistenter förordar införandet av regler som förhindrar att en person ställs under övervakning både som villkorligt frigiven och som dömd till skyddstillsyn.

I anledning av kriminalvårdsberedningens i promemorian återgivna uttalande, att en praxis som innebär att man är mera återhållsam än f. n. när det gäller att förordna om övervakning i samband med villkorlig frigivning inte skulle medföra några nackdelar ur kontrollsynpunkt, anför *övervakningsnämnden i Örebro första avdelningen* att svårigheterna ofta är påtagliga att rätt bedöma när övervakning kan undvaras. Att underlåta att förordna om övervakning exempelvis när en sådan med hänsyn till den frigivnes negativa samhällsinställning och kriminella förflutna skulle framstå som meningslös eller då frigivningssituationen tvärtom är ovanligt gynnsam skulle sålunda enligt övervakningsnämndens mening medföra en oförstående inställning hos det

stora atalet intagna och även i övrigt innebära problem. *Kriminalvårdsnämnden* konstaterar i anslutning till nämndens uttalande att frågan om en ändrad praxis på detta område är mer komplicerad än många kanske föreställer sig. Även *RA* ställer sig något frågande till beredningens uttalande. *Socialstyrelsen* däremot anser det olyckligt att uttalandet inte föranlett något förslag om ändring i BrB.

Svenska nykterhetsvårdsförbundet framhåller att de villkorligt frigivna och till skyddstillsyn dömda numera till övervägande del är så socialt och/eller psykiskt störda att de normalt är i behov av ett så långvarigt rehabiliteringsprogram att inte ens nuvarande övervakningstider i många fall är tillräckliga. Den föreslagna regleringen skulle därför enligt förbundets mening medföra både en ganska vidlyftig pappersexercis och risk för att undantagen från bestämmelsen om övervakningens automatiska upphörande efter två år blev regel. Även *kriminalvårdsnämnden* understryker att ett genomförande av förslaget skulle föranleda ett inte obetydligt merarbete för övervakningsnämnderna.

Några remissinstanser understryker betydelsen av att en effektiv övervakning kommer till stånd snarast efter det att frågan om övervakning aktualiserats. *Kriminalvårdsstyrelsen* och *Föreningen Sveriges skyddskonsulenter och skyddsassistenter* förordar som ett medel att nå detta syfte att skyddskonsulent får behörighet att förordna övervakare.

Inga erinringar har gjorts mot förslaget att ur bestämmelserna i 26 kap. 14 § och 27 kap. 4 § BrB om den dömdes allmänna skyldigheter under prövotiden skall tas bort kravet på att den dömda skall undvika skadligt sällskap. Tre remissinstanser motsätter sig att uttrycket "föra ett ordentligt och laglydigt leverne" ändras till "iakttaga skötsamhet". *Skyddsvärnet i Stockholm* konstaterar sålunda att skötsamhetsbegreppet är diffust och inbjuder till subjektiva värderingar. I likhet med *Svenska fångvårdssällskapet* ifrågasätter därför skyddsvärnet om inte det föreslagna uttrycket bör ersättas med "föra ett laglydigt leverne".

Remissinstanserna tillstyrker genomgående att de nuvarande möjligheterna att meddela särskilda föreskrifter för den dömdes livsföring under prövotiden inskränks. Däremot råder i viss mån delade meningar om vilka föreskrifter som bör avskaffas. Förslaget att ta bort möjligheten att meddela föreskrift om användande av fritid tillstyrks av *hovrätten över Skåne och Blekinge*, *hovrätten för Övre Norrland* och *övervakningsnämnden i Stockholm femte avdelningen* men avstyrks av *RA*. *RA* och *övervakningsnämnden i Stockholm femte avdelningen* biträder förslaget att avskaffa föreskrift om förfogande över arbetstjänst eller andra tillgångar, medan *hovrätten över Skåne och Blekinge* samt *Svenska nykterhetsvårdsförbundet* anser att föreskriften bör behållas.

Förslaget att föreskrift om förbud att använda alkoholhaltiga drycker eller "liknande föreskrift" inte längre skall få meddelas tillstyrks

uttryckligen av *RA* och övervakningsnämnden i Örebro första avdelningen. Hovrätten över Skåne och Blekinge avstyrker förslaget under hänvisning till att en föreskrift om avhållsamhet från alkohol eller narkotika, när det gäller dömda som har problem med något av dessa medel och viljan att komma till rätta därmed, kan utgöra ett stöd för både dem själva och deras övervakare. Liknande synpunkter anförs också av hovrätten för Övre Norrland, övervakningsnämnden i Stockholm femte avdelningen, interneringsnämnden och Svenska nykterhetsvårdsförbundet.

Föreningen Sveriges skyddskonsulenter och skyddsgssister förordar att inte heller föreskrifter angående vistelseort eller bostad, utbildning eller arbete och betalning av skadestånd längre skall få meddelas. Socialstyrelsen anser att föreskrift av sistnämnda slag knappast har någon funktion att fylla annat än vid påföljderna villkorlig dom och skyddstillsyn och att det därför bör övervägas om inte bestämmelsen i 26 kap. 15 § andra stycket BrB kan utgå och ersättas med en motsvarande bestämmelse i 28 kap. samma balk. Socialstyrelsen ställer sig också tveksam till förslaget att söka nedbringa antalet föreskrifter om vård eller behandling i eller utom sjukhus eller annan sådan inrättning.

Föreskriften om arbete eller utbildning har enligt arbetsmarknadsstyrelsen sitt givna värde och är i många fall ett stöd för den frigivne.

Hovrätten över Skåne och Blekinge anser att den föreslagna ändringen av bestämmelsen om meddelande av föreskrift om skadeståndsbetalning är onödig, eftersom sådan föreskrift redan enligt gällande lag inte bör meddelas om den skulle motverka den dömdes återanpassning. Kriminalvårdsdirektören i västra räjongen framhåller att skadeståndskravet, rätt behandlat inom frivårdens ram, i ett stort antal fall utgör ett värdefullt pedagogiskt inslag i behandlingen när det gäller den kategori övervakade som har betalningsförmåga. Liknande synpunkter anförs också av *RA* och kriminalvårdsdirektören i inlandsräjongen.

SACO anser att ingen annan föreskrift än den som gäller läkarvård, nykterhetsvård eller annan vård i eller utom sjukhus bör kunna meddelas.

När det gäller sanktionerna vid misskötsamhet ställer sig så gott som alla remissinstanser, som yttrat sig i frågan, positiva till förslaget att avskaffa möjligheten till vitesföreläggande. Endast kriminalvårdsdirektören i inlandsräjongen har uttalat sig för ett bibehållande av denna sanktion särskilt med sikte på s. k. manschettförbrytare i ofta ganska goda omständigheter som man bara på detta sätt kan få att fullgöra sina skyldigheter.

Flertalet remissinstanser tillstyrker att varningsinstitutet behålles. Annan uppfattning i denna fråga redovisas dock av kriminalvårdsstyrelsen, SACO och Föreningen Sveriges skyddskonsulenter och skyddsgssister.

Förslaget att provotiden skall kunna förlängas endast när en misskötsamhet tagit sig uttryck i ny brottslighet avstyrks av *hovrätten över Skåne och Blekinge* och *Svenska nykterhetsvårdsförbundet*. Hovrätten framhåller att förlängning av provotiden på samma sätt som varning kan vara ett alternativ till förverkande av villkorligt medgiven frihet, undanröjande av skyddstillsyn eller till anstaltsbehandling. Förbundet anför bl. a. att övervakade inte sällan på olika sätt länge och väl lyckas dra sig undan övervakning och att möjligheten till en förlängning av provotiden kan anses vara ett verksamt remedium häremot. *Socialstyrelsen* har inga principiella invändningar mot förslaget men påpekar att det kan synas något inkonsekvent att inte tillåta vederbörande övervakningsnämnd eller kriminalvårdsnämnden att förlänga provotiden för den som är villkorligt frigiven när sådan nämnd vid beslut om villkorlig frigivning fortfarande har möjlighet att fastställa olika långa provotider.

Kriminalvårdsberedningen föreslog att provotiden skulle kunna förlängas när den nya brottsligheten föranledde antingen ny dom eller beslut om åtalsunderlåtelse. I promemorian har möjligheten att förlänga provotiden begränsats till det första fallet. Som skäl härför har anförts att åtalsunderlåtelsefallen i detta sammanhang skulle vara av ringa praktisk betydelse. *Föreningen Sveriges åklagare* erinrar emellertid om att beslut om åtalsunderlåtelse enligt 20 kap. 7 § första stycket 2 rättegångsbalken meddelas under provotiden i större utsträckning än vad som anges i promemorian och i regel gäller brott som förövats ganska kort tid efter det att domen på skyddstillsyn meddelats. Föreningen ifrågasätter därför om inte sådant beslut bör bringas till övervakningsnämndens kännedom för att beaktas vid omprövning av övervakningen. Liknande synpunkter anför av *RA*, som inte finner det vara rationellt att åtal skall behöva väckas bara för att ge domstolen möjlighet att förlänga provotiden enligt äldre dom.

Förslaget att i lagtexten tydligare markera, att intagning i anstalt på grund av misskötsamhet skall förekomma endast när frivårdens resurser kan anses uttömda, har såsom överflödigt avstyrkts av *hovrätten över Skåne och Blekinge*. *Kriminalvårdsdirektören i inlandsräjongen* anser förslaget vara alltför oklart till sin utformning.

Ingen erinran har gjorts mot förslaget att införa möjlighet för den övervakade att föra talan mot beslut om förordnande av övervakare och mot beslut som innebär att övervakning inte skall upphöra. *Kriminalvårdsdirektören i inlandsräjongen* anser det otillfredsställande att inte också de centrala nämndernas beslut kan bli föremål för överprövning.

Mot den föreslagna övergångsbestämmelsen har annan erinran inte gjorts än att några remissinstanser anser att den föreslagna tvåmånadersfristen för övervakningsnämnd att pröva om övervakning vid skyddstillsyn, som har pågått i två år eller längre när lagen träder i kraft, eventuellt skall förlängas är väl kort.

7 Departementschefen

Vid införandet av brottsbalken (BrB) reformerades de icke frihetsberövande påföljderna med sikte på att skapa ändamålsenliga alternativ till frihetsstraffen. Den förutvarande villkorliga domen delades upp i två påföljder, villkorlig dom och skyddstillsyn. Villkorlig dom enligt BrB, som egentligen är en villkorlig påföljdseftergift, är företrädesvis avsedd för lagöverträdare med god prognos och därför inte förenad med övervakning. Skyddstillsyn däremot är avsedd att användas när övervakning behövs och kan också förenas med särskilda föreskrifter.

I förarbetena till BrB uttalades att kriminalvård i frihet borde användas i största möjliga utsträckning. Domstolarna synes också i ökande omfattning ha ådömt villkorlig dom och framför allt skyddstillsyn i stället för frihetsberövande påföljd.

Kriminalvårdsberedningen har i betänkandet (SOU 1972: 64) Kriminalvård vid sin bedömning av för- och nackdelar med anstaltsvård resp. frivård konstaterat att ett frihetsberövande som sådant i regel inte är ägnat att förbättra den enskildes möjligheter till anpassning till ett liv i frihet och att frivård är en både humanare och billigare vårdform än anstaltsvård. En av huvudpunkterna i beredningens förslag är därför en betydande förstärkning av frivårdens resurser. Det föreslås framför allt en förstärkning av övervakningsverksamheten genom ett utökat antal tjänstemannaövervakare. Beredningens förslag om en sådan personalförstärkning har biträttits i 1973 års statsverksproposition och bifallits av riksdagen (JuU 15, rskr 152).

Även om frivårdens resurser sålunda förstärks är det givetvis väsentligt att de används så rationellt att de räcker till på alla områden där insatser behövs. Det sätt på vilket frivårdsarbetet bedrivs har också betydelse för den dömdes egen inställning till behandlingen. Åtgärder, som inte är tillräckligt motiverade i den dömdes aktuella situation, kan av den dömda upplevas som en meningslös repression och därigenom motverka hans anpassning i samhället. Det är mot denna bakgrund man bör se de följande förslagen.

Kriminalvårdsberedningen har undersökt hur *övervakningen* inom kriminalvården fungerar. Man har funnit att övervakningen vid skyddstillsyn i regel pågår under hela den treåriga prövotiden. Detta anser beredningen vara en oproportionerligt lång tid och föreslår därför att övervakningstiden vid skyddstillsyn kortas från tre till två år samt att behovet av övervakning dessutom obligatoriskt skall omprövas efter ett år. I likhet med det övervägande antalet remissinstanser har jag i 1973 års statsverksproposition förordat en kortare och mera effektiv övervakning.

Enligt 28 kap. 5 § BrB skall övervakningen vid skyddstillsyn upphöra så snart den inte längre behövs. Den möjlighet att förkorta övervak-

ningstiden som denna bestämmelse ger syns emellertid övervakningsnämnderna ha utnyttjat endast i mycket begränsad utsträckning. Jag delar därför uppfattningen att en mer allmän förkortning av övervakningstiden vid skyddstillsyn bör komma till uttryck genom en ändring i lagstiftningen.

En sådan ändring kan ske genom att prøvotiden förkortas till två år. Häremot talar dock vissa skäl. Skyddstillsyn som påföljd måste ses i samband med övriga påföljder i BrB:s sanktionssystem. Därvid har prøvotidens längd sin betydelse. En förkortning av prøvotiden vid skyddstillsyn bör därför helst genomföras i samband med en allmän översyn av sanktionssystemet. Härtill kommer — såsom jag skall utveckla närmare i det följande — att det ibland kan förekomma att den som har dömts till skyddstillsyn behöver det stöd som övervakningen utgör under ännu ett år. Att därvid förlänga prøvotiden för den dömda skulle för denne kunna framstå som orättvist och påverka honom negativt i fråga om övervakningen. En för alla dömda enhetlig prøvotid av tre år är därför att föredra.

En annan lösning är att med bibehållande av en treårig prøvotid bestämma övervakningstiden till två år. Genom en särskild föreskrift som gör det möjligt att i vissa fall förordna om övervakning även under det sista året av prøvotiden kan man tillgodose önskemålet att i något fall kunna förlänga övervakningen.

På grund av det anförda förordar jag att som huvudregel skall gälla att övervakning vid skyddstillsyn upphör utan särskilt förordnande när två år av prøvotiden har förflutit. Denna nya regel är givetvis subsidiär i förhållande till de föreskrifter vilka redan i dag ålägger övervakningsnämnd och skyddskonsulent att kontinuerligt följa övervakningsfallen så att övervakningen alltid kan hävas när den inte längre behövs.

För att ytterligare säkerställa att intentionerna bakom sistnämnda föreskrifter kommer att förverkligas har kriminalvårdsberedningen förordnat att frågan om fortsatt övervakning under alla förhållanden skall prövas när ett år av prøvotiden har förflutit. I den departementspromemora (Ds Ju 1973: 3), som utarbetats på grundval av beredningens förslag och de riktlinjer för det fortsatta reformarbetet som dragits upp i årets statsverksproposition, föreslås att dessa beredningens synpunkter tillgodoses genom en ny bestämmelse i frivårdskungörelsen. Jag ansluter mig till uppfattningen om värdet av en sådan bestämmelse och finner även övertygande skäl tala för att samma ordning bör gälla vid övervakning efter villkorlig frigivning. Om prøvotiden i sådant fall är två år eller längre bör, såsom påpekats av en remissinstans, övervakningens bestånd omprövas varje år så länge prøvotiden varar.

Förslag om nu förordade ändringar i frivårdskungörelsen kommer att anmälas för Kungl. Maj:t i annat sammanhang.

I promemorian har vidare föreslagits att övervakningen beträffande

den som dömts till skyddstillsyn i vissa fall skall kunna förlängas utöver två år. Förslaget, som innebär att sådan förlängning får ske endast när den dömd av särskilda skäl anses vara i behov därav och i så fall längst till prövotidens utgång, har föranlett vissa erinringar under remissbehandlingen. Några remissinstanser har ansett att den föreslagna bestämmelsen är alltför vidsträckt medan andra tvärtom funnit den vara alltför begränsad. Av 28 kap. 5 § andra stycket BrB framgår att den som dömts till skyddstillsyn och för vilken övervakning på grund av särskilt förordnande upphört så länge prövotiden varar på nytt kan ställas under övervakning när skäl därtill föreligger. I det hänseendet har någon saklig ändring inte föreslagits såvitt gäller de första två åren av prövotiden. Detta har av någon remissinstans ansetts vara inkonsekvent. Enligt min mening är det dock motiverat att kräva starkare skäl för att förlänga en pågående övervakning utöver två år än för att inom denna period återupptaga en övervakning som upphört. Å andra sidan anser jag det inte vara påkallat att fordra "synnerliga skäl" för att övervakningstiden skall kunna förlängas. Det avgörande bör vara om det i det enskilda fallet föreligger några sådana omständigheter i fråga om den dömdes aktuella situation eller levnadsförhållanden som visar att han har behov av övervakarens fortsatta stöd. Enbart den omständigheten att den övervakade själv önskar fortsatt övervakning synes i allmänhet inte vara tillräckligt skäl för att övervakningstiden skall förlängas.

På grund av vad nu anförts tillstyrker jag det i promemorian framlagda förslaget.

Det av en remissinstans berörda problemet med konkurrerande övervakning för den som både är dömd till skyddstillsyn och som blir villkorligt frigiven behöver inte föranleda någon lagändring. Enligt 26 kap. 11 § andra stycket BrB föreligger sålunda vid villkorlig frigivning alltid möjlighet besluta att övervakning inte skall äga rum. För sådant beslut krävs att man finner att det inte föreligger något behov av övervakning. Detta är givetvis fallet om den villkorligt frigivne redan är föremål för övervakning enligt annan tidigare ådömd påföljd. Om denna övervakning senare upphör, exempelvis på grund av prövotidens utgång, och behov av övervakning ännu anses föreligga, kan likväl beslut meddelas om att den villkorligt frigivne skall ställas under övervakning enligt nyssnämnda bestämmelse.

Kriminalvårdsberedningens i promemorian återgivna uttalanden att en mera liberal praxis vid bedömningen av behovet av övervakning i samband med villkorlig frigivning inte borde medföra några nackdelar ur kontrollsynpunkt liksom att beslutad övervakning bör upphöra så snart det inte längre finns något behov av en fortsatt kontroll av den frigivne har föranlett erinringar från några remissinstanser. Erinringarna synes emellertid i viss mån bygga på en missuppfattning av beredningens uttalanden. Utgångspunkten för dessa uttalanden är sålunda att bered-

ningen kunnat konstatera att möjligheten att underlåta att förordna om övervakning hitintills tillämpats i ringa omfattning. Även om det finns anledning anta att en jämförelsevis stor andel av de villkorligt frigivna är i behov av den kontroll och det stöd som en övervakning innebär, synes den hittillsvarande tillämpningen av ifrågavarande bestämmelse ha varit onödigt restriktiv. Jag anser i likhet med beredningen att det finns utrymme för en mera individuell bedömning i dessa fall. Samma skäl som talar för att man vid skyddstillsyn bör undvika en övervakning som inte fyller något meningsfullt ändamål kan åberopas i dessa fall. Enbart hänsynen till att en större differentiering möjligen kan ge upphov till missnöje eller oförståelse från deras sida som inte undgår övervakning, kan sålunda enligt min mening inte få föranleda att övervakning tillgrips i sådana fall där den från rent saklig synpunkt inte framstår som tillräckligt motiverad. Jag anser därför att övervakning inte bör förekomma om frigivningssituationen är så gynnsam att något behov av övervakning inte föreligger. Däremot synes sådan tveksamhet beträffande det meningsfulla i en övervakning som enbart har sin grund i vederbörandes allmänt negativa samhällsinställning eller kriminella förflutna inte böra beaktas i detta sammanhang. Jag anser att 26 kap. 11 § andra stycket BrB ger tillräckligt utrymme för en sådan mera individuell bedömning som jag nu har förordat och anser därför inte någon ändring av lagtexten behövlig.

Några remissinstanser har framhållit betydelsen av att en effektiv övervakning kommer till stånd snarast efter det att frågan om övervakning aktualiserats.

Som ett medel att nå detta syfte har förordats att skyddskonsulent får rätt att förordna övervakare. Jag finner förslaget vara väl värt att beakta. Även om övervakare redan f. n. normalt har förordnats när övervakningen träder i kraft, finns det fall — särskilt vid skyddstillsyn — då detta av olika anledningar inte har skett. I sådant fall är det värdefullt om skyddskonsulenten har möjlighet att omedelbart utse en övervakare genom ett interimistiskt beslut. Jag föreslår därför att en bestämmelse införs i 26 kap. 12 § BrB som ger skyddskonsulent rätt att för tiden intill dess övervakningsnämnden beslutat i frågan förordna övervakare.

I 26 kap. 14 § BrB finns *allmänna föreskrifter* om vad som villkorligt frigiven är skyldig att iaktta under prövotiden. Enligt dessa bestämmelser åligger det honom att föra ett ordentligt och laglydigt leverne, undvika skadligt sällskap och efter förmåga söka försörja sig. Han skall även i övrigt ställa sig till efterrättelse vad som åligger honom enligt BrB eller enligt föreskrift eller anvisning som har meddelats med stöd därav. Detta allmänna skötsamhetskrav gäller också för den som dömts till skyddstillsyn och vid vård utom anstalt för den som dömts till ungdomsfängelse eller internering (28 kap. 6 §, 29 kap. 7 § och 30

kap. 10 § BrB). Motsvarande bestämmelse finns även i fråga om den som dömts till villkorlig dom (27 kap. 4 § BrB).

I promemorian har, i anslutning till vad kriminalvårdsberedningen förordat, gjorts en översyn av nämnda allmänna föreskrifter. Denna har resulterat i förslaget att sådana krav på den övervakade som att undvika skadligt sällskap skall utgå och uttrycket "föra ett ordentligt och laglydigt leverne" utbytas mot "iakttaga skötsamhet". Några remissinstanser har anmärkt att skötsamhetsbegreppet är diffust och kan inbjuda till subjektiva värderingar. Det har därför ifrågasatts om man inte i stället för det föreslagna uttrycket bör behålla orden "föra ett laglydigt leverne". I sak torde innebörden i dessa båda uttryck i allt väsentligt vara densamma. Med hänsyn härtill och då det i viss mån framstår som egendomligt att i en särskild föreskrift ange att en person inte bör göra sig skyldig till brott är jag för egen del beredd att ansluta mig till det förslag som framlagts i promemorian.

Särskilda föreskrifter om vad den dömda har att iaktta under prövotiden kan ges vid skyddstillsyn samt i samband med villkorlig frigivning från fängelse och vid vård utom anstalt av den som dömts till ungdomsfängelse eller internering. Villkorlig dom kan endast förenas med föreskrift om skadeståndsbetalning.

De föreskrifter som kan komma i fråga finns — utom vad gäller villkorlig dom angivna i 26 kap. 15 § BrB. Dessa bestämmelser är direkt tillämpliga endast på den som blir eller är villkorligt frigiven men har genom hänvisningar i BrB:s kapitel om skyddstillsyn, ungdomsfängelse och internering motsvarande tillämpning vid dessa påföljder.

Särskild föreskrift får avse vistelseort eller bostad, användande av fritid, förfogande över arbetsförtjänst eller andra tillgångar, utbildning, arbetsanställning eller förbud att använda alkohol. Annan liknande föreskrift får också meddelas. Dessutom kan ges föreskrift om läkarvård eller nykterhetsvård eller annan vård eller behandling och om fullgörande av skadeståndsskyldighet.

Särskild föreskrift, med undantag av föreskrift om skadeståndsbetalning, får bara meddelas när den är motiverad av individualpreventiva skäl. Föreskriften är avsedd att vara ett stöd för den dömda och skall underlätta hans anpassning i samhället. Har den dömda förpliktats ersätta skada som har uppkommit genom brottet, kan föreskrift om skadeståndsbetalning ges även om individualpreventiva hänsyn inte talar för en sådan föreskrift, nämligen när det krävs för att tillgodose att målsäganden skall få ut sitt skadestånd.

Särskild föreskrift meddelas av domstol eller övervakningsnämnd vid skyddstillsyn, av övervakningsnämnd eller kriminalvårdsnämnden vid villkorlig frigivning, av ungdomsfängelsenämnden och interneringsnämnden vid överförande till vård utom anstalt och av övervakningsnämnd vid misskötsamhet eller ändrade förhållanden under prövotiden.

Den praktiska tillämpningen av bestämmelserna om särskilda föreskrifter kritiserades av kriminalvårdsberedningen. I denna kritik instämde flertalet av de remissinstanser som yttrade sig över denna del av dess betänkande. Kritiken går i huvudsak ut på att domstolar och nämnder i många fall meddelar meningslösa föreskrifter och att praxis på detta område är alltför skiftande, vilket lätt skapar intryck av godtycke och undergräver respekten för besluten.

I promemorian redovisas vissa statistiska uppgifter som kan ge en uppfattning om i vilken utsträckning olika föreskrifter används. Av dessa uppgifter framgår bl. a. att föreskrifter under senare år meddelats för cirka en fjärdedel av dem som dömts till skyddstillsyn och en tredjedel av dem som frigivits villkorligt. Vidare framgår att föreskrifter vid skyddstillsyn främst gäller vård eller behandling och skadeståndsbetalning medan föreskrifterna för villkorligt frigivna i betydande utsträckning avser arbetsanställning och utbildning. Det föreligger sålunda en betydande skillnad i användningen av föreskrifter vid skyddstillsyn och villkorlig frigivning såvitt gäller föreskrifter om arbetsanställning och skadeståndsbetalning. Det framgår också att vissa föreskrifter används i mycket ringa omfattning. Detta gäller framför allt föreskrifter om användande av fritid och förfogande över arbetsförtjänst eller andra tillgångar. I det redovisade materialet kan man slutligen även notera en tendens till en minskad användning av föreskrifter om skadeståndsbetalning.

En översyn av bestämmelserna om särskilda föreskrifter har gjorts i promemorian och förslag har lagts fram som syftar till att åstadkomma en minskad användning av sådana föreskrifter. Remissinstanserna har genomgående tillstyrkt att de nuvarande möjligheterna att meddela särskilda föreskrifter för den dömdes livsföring under prövotiden inskränks.

Mot bakgrund av vad som anförts av kriminalvårdsberedningen, i departementspromemorian och i olika remissyttranden torde det inte råda någon tvekan om att det finns brister i den nuvarande tillämpningen av BrB:s bestämmelser om meddelande av särskilda föreskrifter vid kriminalvård i frihet. Det skulle emellertid föra för långt att för den skull helt avskaffa möjligheterna att i vissa fall understryka det allmänna skötsamhetskravet med särskilda föreskrifter. Rätt använda kan vissa slag av föreskrifter säkerligen vara till stöd för den dömde. Men jag vill ansluta mig till uppfattningen att sådana föreskrifter bör meddelas sparsamt och endast efter noggrant övervägande i varje särskilt fall. Det är därvid angeläget att se till att en tilltänkt föreskrift verkligen är realistisk och att det kan kontrolleras att den efterlevs. Starka skäl talar för en ordning som innebär att den skyddskonsulent som skall ha tillsyn över övervakningen som regel får tillfälle att yttra sig om behovet av föreskrift.

Föreskrift om användande av fritid och förfogande över arbetsförtjänst eller andra tillgångar synes som nämnts redan nu förekomma mycket sparsamt och det torde vara svårt att finna fall då bestämmelserna om dessa föreskrifter kan få en ändamålsenlig och realistisk tillämpning. Jag ansluter mig därför till förslaget att helt avskaffa möjligheten att meddela sådana föreskrifter.

I promemorian har även lagts fram förslag om att bestämmelserna i 26 kap. 15 § BrB angående särskild föreskrift om förbud att använda alkoholhaltiga drycker och "annan liknande föreskrift" — varmed vid bestämmelsens tillkomst främst torde ha åsyftats förbud att använda narkotika — skall tas bort. Detta förslag har mötts av erinringar från flera remissinstanser. Det har därvid framhållits att en föreskrift om avhållsamhet från alkohol eller narkotika, när det gäller en person som har problem med något av dessa medel och viljan att komma till rätta därmed, kan utgöra ett stöd för både honom själv och hans övervakare. Jag har för min del den uppfattningen att de fall då det eventuellt skulle kunna vara meningsfullt med en föreskrift av det slag som det här är fråga om är mycket fåtaliga. Erfarenheten har visat att den nuvarande möjligheten att meddela föreskrift utnyttjats i alltför vid omfattning. Jag anser därför att övervägande skäl talar för den lösning som förordats i promemorian.

I fråga om bestämmelserna angående särskilda föreskrifter om vistelseort eller bostad, utbildning eller arbete, läkarvård, nykterhetsvård eller annan vård eller behandling ansluter jag mig till promemorieförslaget om en ändring av lagtexten som klargör att sådan föreskrift får användas endast när det finns skäl att anta att den dömden för sin anpassning i samhället behöver stöd av föreskriften i fråga.

Av 26 kap. 16 § andra stycket BrB framgår bl. a. att övervakningsnämnden kan ändra meddelad föreskrift så snart den frigivnes utveckling och personliga förhållanden i övrigt föranleder därtill. Vidare kan vissa föreskrifter meddelas att gälla tills vidare. Jag finner det angeläget understryka att övervakningsnämnderna bör kontinuerligt ompröva givna föreskrifter och därvid skyndsamt upphäva eller ändra föreskrift som inte längre fyller något behov. Vad särskilt gäller föreskrifter om vård vill jag i anslutning till socialstyrelsens uttalande under remissbehandlingen av promemorian påpeka att redan det förhållandet att sådana föreskrifter f. n. används i jämförelsevis mycket stor omfattning inte i och för sig behöver tyda på att det i fortsättningen är motiverat att iaktta särskild återhållsamhet vid meddelande av dessa föreskrifter. Väsentligt är i detta fall liksom när det gäller övriga föreskrifter att föreskrift inte meddelas i andra fall än där behovet och ändamålsenligheten är klart dokumenterad.

Föreskrift om skadeståndsbetalning intar en särställning i förhållande till övriga föreskrifter. Sådan föreskrift kan nämligen användas en-

bart för att förmå den dömda att ersätta den skada han har orsakat genom brottet och således utan att det av individualpreventiva hänsyn är motiverat att ge sådan föreskrift.

Kriminalvårdsberedningen framhöll att en föreskrift om skadeståndsbetalning ofta kan vara alltför betungande för den dömda och att den i så fall bara försämrar hans möjligheter till återanpassning. Samma inställning har också framförts under remissbehandlingen av beredningens betänkande. Dessa invändningar mot skadeståndsföreskrifter torde främst avse användningen av sådan föreskrift för den som friges från anstalt.

I promemorian föreslås att möjligheten att meddela föreskrift om skadeståndsbetalning skall kvarstå men att sådan föreskrift endast skall få meddelas i den mån detta inte med hänsyn till den dömdes ekonomiska situation och övriga omständigheter kan antas motverka hans anpassning i samhället. Förslaget har godtagits av flertalet remissinstanser.

Den som har förpliktats att utge skadestånd på grund av brott är givetvis skyldig att betala skadeståndet oberoende av vilken påföljd domstolen väljer eller hur verkställigheten fortgår. Det måste därför anses naturligt att det bland de allmänna bestämmelserna om kriminalvård i frihet finns en erinran om att den som är föremål för sådan vård bör göra vad han kan för att fullgöra den skadeståndsskyldighet som han har ådragit sig på grund av brottet (26 kap. 14 § BrB). Ofta synes denna allmänna erinran vara tillräcklig men det förekommer onekligen fall, särskilt vid villkorlig dom och skyddstillsyn, då det kan framstå som befogat att kunna ge den dömda en särskild föreskrift om skadeståndsbetalning. Givetvis bör i dessa sammanhang stor hänsyn tas till den dömdes personliga förhållanden och föreskrift bör inte ges om det finns risk att den skulle äventyra hans möjligheter att klara upp andra svårigheter. Detta gäller särskilt vid villkorlig frigivning och vård utom anstalt, då en skadeståndsföreskrift oftast måste anses allt för betungande. Vad nu sagts gäller i synnerhet den första tiden efter frigivningen. De tidigare nämnda statistiska uppgifterna tyder på att domstolar och nämnder visar ökad återhållsamhet vid användningen av föreskrift om skadeståndsbetalning. Trots detta synes det inte kunna uteslutas att sådana föreskrifter fortfarande används i åtskilliga fall då det inte kan anses lämpligt. På grund av vad sålunda anförts ansluter jag mig till promemoriaförslaget att särskild föreskrift om betalning av skadestånd endast skall få meddelas i den mån den inte med hänsyn till den dömdes ekonomiska situation och övriga omständigheter kan antas motverka hans anpassning i samhället.

De nu förordade ändringarna beträffande möjligheterna att meddela föreskrifter förutsätter vissa ändringar i 26 kap. 15 § BrB. Dessa ändringar för i sin tur med sig en redaktionell ändring i lagen (1964:

450) om åtgärder mot samhällsfarlig asocialitet, vars regler om villkorligt anstånd med intagning på arbetsanstalt och villkorlig utskrivning från sådan anstalt innehåller hänvisningar till 26 kap. 15 § BrB i dess nuvarande lydelse. Beträffande villkorlig dom finns särskild bestämmelse i 27 kap. 5 § BrB angående föreskrift om skadeståndsbetalning. Med hänsyn till dess avfattning och till att frågan om sådan föreskrift prövas av domstol synes någon ändring av denna bestämmelse inte vara påkallad. Självfallet skall emellertid samma omständigheter beaktas som när det gäller att i övriga fall meddela föreskrift om skadeståndsbetalning.

Om den som är föremål för kriminalvård i frihet missköter sig under prövotiden, kan olika *sanktioner* vidtas mot honom. När det gäller den som är villkorligt frigiven från fängelse kan övervakningsnämnden — förutom att meddela ny eller ändrad föreskrift eller att förordna om övervakning i de fall då den frigivne inte redan står under övervakning — meddela varning, förlänga prövotiden med högst ett år utöver den tid som bestämts vid frigivningen eller förelägga den frigivne vid vite att iakttaga meddelad föreskrift. Om den som har fått villkorlig dom missköter sig, kan domstol besluta om varning eller förlänga prövotiden till tre år. Iakttagar den som har dömts till skyddstillsyn inte vad som åligger honom, kan övervakningsnämnden vidta samma åtgärder som kan tillgripas vid misskötsamhet under villkorlig frigivning. Prövotiden kan dock i sådant fall förlängas till fem år. Missköter sig den som har dömts till ungdomsfängelse eller internering och som vårdas utom anstalt, kan övervakningsnämnden besluta om varning eller förelägga honom vid vite att iakttaga meddelad föreskrift.

Varning är ett formellt beslut som tas upp i protokoll och meddelas den dömda personligen. Övervakningsnämnds beslut att tilldela varning kan överklagas hos hovrätt eller central nämnd beroende på den ådömda påföljden.

Om inte tidigare nämnda åtgärder vid misskötsamhet anses tillräckliga, kan mera ingripande åtgärder vidtas. Villkorlig dom eller skyddstillsyn kan undanröjas och annan påföljd bestämmas för den brottslighet som omfattas av domen. Skyddstillsyn kan också förenas med anstaltsbehandling enligt 28 kap. 3 § BrB. Villkorlig frigivning kan förklaras förverkad och för den som vårdas utom anstalt kan beslut meddelas om återintagning i anstalt.

Kriminalvårdsberedningen föreslår att institutet varning liksom möjligheten att vid misskötsamhet meddela vitesföreläggande avskaffas samt att prövotiden vid skyddstillsyn och villkorlig frigivning inte skall kunna förlängas annat än på grund av ny kriminalitet.

Under remissbehandlingen av beredningens betänkande var meningarna delade i fråga om förslaget att avskaffa institutet varning. Bl. a.

framhölls att varning kan användas i tveksamma fall för att undvika förverkande. Med beaktande av denna synpunkt har i promemorian föreslagits att varning skall behållas som åtgärd vid misskötsamhet. Till stöd för förslaget har ytterligare anförts det förhållandet att, om vitesföreläggandet avskaffas, kommer vid vård utom anstalt efter dom på ungdomsfängelse eller internering möjligheten att meddela varning att utgöra den enda sanktion som kan vidtas vid misskötsamhet utöver återintagning i anstalt. Motsvarande blir förhållandet vid villkorlig dom, skyddstillsyn och villkorlig frigivning från fängelse, om man i enlighet med kriminalvårdsberedningens förslag avskaffar möjligheten att förlänga provotiden på grund av misskötsamhet som inte tagit sig uttryck i ny brottslighet. Vad sålunda anförts i promemorian har godtagits av flertalet remissinstanser.

Jag ansluter mig till de överväganden som ligger bakom det i promemorian framlagda förslaget och förordar alltså att institutet varning behålls i sin nuvarande form. Jag förutsätter därvid att institutet inte kommer att utnyttjas i schablonartade former utan tillgrips med återhållsamhet och först efter noggranna överväganden.

Förslaget att avskaffa möjligheten till vitesföreläggande har vunnit allmän anslutning under remissbehandlingen av såväl beredningens betänkande som promemorian. Vitesföreläggande torde knappast ha meddelats sedan möjligheten infördes genom BrB. Då denna sanktionsform således inte fyller någon praktisk funktion, bör den utgå ur BrB:s regler om kriminalvård i frihet.

Även förslaget att provotiden skall kunna förlängas endast när misskötsamhet tagit sig uttryck i ny brottslighet har godtagits av flertalet remissinstanser under remissbehandlingen av såväl kriminalvårdsberedningens betänkande som departementspromemorian. Förlängning av provotid är en åtgärd som av den dömde i allmänhet torde uppfattas som en väsentlig skärpning av påföljden. Sanktionen bör därför också enligt min mening användas med stor återhållsamhet. En av beredningen gjord undersökning av övervakningsnämndernas praxis visar att de flesta nämnderna under år 1971 inte meddelade något beslut om förlängning av provotiden medan andra nämnder förlängde provotiden i ganska många fall. Detta förhållande tyder på att möjligheten att använda ifrågavarande sanktionsform bör begränsas.

En av remissinstanserna har ansett det vara inkonsekvent att inskränka nämndernas behörighet att förlänga provotiden vid villkorlig frigivning och samtidigt låta dem behålla möjligheten att från början fastställa olika långa provotider. Jag delar inte denna uppfattning. Från den frigivnes synpunkt torde det nämligen framstå som ytterst betydelsefullt att den för honom bestämda provotiden verkligen står fast i varje fall så länge han inte gör sig skyldig till ny brottslighet.

Kriminalvårdsberedningens förslag i denna del innebar att prövotiden skulle kunna förlängas när den nya brottsligheten föranledde aningen ny dom eller beslut om åtalsunderlåtelse. I promemorian har möjligheten att förlänga prövotiden begränsats till det första fallet. Mot promemorians förslag har ett par remissinstanser invänt, att om det inte är möjligt att förlänga prövotiden i anledning av beslut om åtalsunderlåtelse, detta kan leda till att åtal i en del fall kommer att väckas bara för att domstol skall få möjlighet att förlänga prövotiden enligt en äldre dom.

Som en av dessa remissinstanser även anmärkt torde emellertid under prövotiden meddelade beslut om åtalsunderlåtelse i regel gälla brott som har förövats ganska kort tid efter det att en dom på skyddstillsyn har meddelats. I remissyttrandet har därför ifrågasatts om inte sådant beslut bör komma till övervakningsnämndens kännedom för att beaktas vid omprövning av övervakningen. Jag anser detta förslag välbetänt och avser att i annat sammanhang förelägga Kungl. Maj:t förslag om författningsändring som innebär att åklagare blir skyldig att lämna underrättelse till övervakningsnämnd angående beslut om åtalsunderlåtelse för den som är dömd till skyddstillsyn och för vilken prövotiden ännu inte har gått ut. Däremot anser jag det rimligt att frågan om prövotiden skall förlängas med anledning av ny brottslighet prövas av domstol. Jag ansluter mig sålunda till det i promemorian framlagda förslaget att förlängning av prövotid endast skall kunna komma i fråga i samband med ny dom.

Intagning i anstalt på grund av misskötsamhet är den mest kända sanktionen för den dömd. Jag anser det därför vara väl motiverat att, som föreslagits i promemorian, genom ändringar i lagtexten tydligare än f. n. markera att sådan åtgärd ej bör tillgripas annat än i anledning av grov misskötsamhet och i så fall först när frivårdens resurser kan anses uttömda.

I promemorian föreslås i överensstämmelse med vad kriminalvårdsberedningen förordat att möjlighet införs för den som står under övervakning att föra *tal* mot beslut om förordnande av övervakare och mot beslut som innebär att övervakning inte skall upphöra. Med sistnämnda slag av beslut avses även beslut som fattas med anledning av den föreslagna obligatoriska omprövningen sedan övervakningen varat ett år och beslut om förlängning av övervakningen enligt den föreslagna bestämmelsen i 28 kap. 5 § tredje stycket BrB. Såvitt gäller möjligheten att föra talan mot beslut som innebär att övervakningen inte skall upphöra har emellertid i promemorian gjorts undantag för den som efter att ha dömts till ungdomsfängelse eller internering överförs till vård utom anstalt och som enligt gällande bestämmelser skall stå under övervakning så länge påföljden varar. Ungdomsfängelse och internering skall upphöra när viss i BrB angiven längsta tid har förflutit men ungdoms-

fängelsenämnden resp. interneringsnämnden kan dessförinnan besluta att påföljden och därmed övervakningen skall upphöra. Eftersom de centrala nämndernas beslut över huvud taget inte kan överklagas bör det enligt promemorian inte heller komma i fråga att för dessa fall införa klagorätt mot beslut att övervakning skall bestå. Jag ansluter mig till dessa ställningstaganden.

De författningsändringar som föreslagits i det föregående bör *träda i kraft* den 1 januari 1974.

Den föreslagna ändringen i 28 kap. 5 § BrB, som innebär att övervakningstiden automatiskt upphör efter två år, om beslut inte meddelas om förlängd övervakning, gör det nödvändigt att reglera den situation som uppstår vid lagens ikraftträdande genom en särskild övergångsbestämmelse. Genom en sådan bestämmelse bör föreskrivas att övervakning, som har pågått i två år eller längre när lagen träder i kraft, inte upphör förrän viss tid efter ikraftträdandet. Med anledning av påpekanden under remissbehandlingen bör denna tid vara något längre än vad som föreslagits i promemorian. Jag förordar att tiden bestäms till tre månader. Genom en sådan övergångsreglering får övervakningsnämnden tillfälle att ta upp till prövning de fall där det av särskilda skäl kan vara anledning att besluta om förlängd övervakning.

8 Lagförslag

I enlighet med det anförda har inom justitiedepartementet upprättats förslag till

1. lag om ändring i brottsbalken
2. lag om ändring i lagen (1964: 450) om åtgärder vid samhällsfarlig asocialitet.

9 Specialmotivering

9.1 Förslaget till lag om ändring i brottsbalken

26 kap.

12 §

I första stycket av denna paragraf anges f. n. att övervakningen av villkorligt frigivnen handhas av övervakningsnämnd samt att denna förordnar övervakare.

I den allmänna motiveringen har jag framhållit att det för den villkorligt frigivnes återanpassning är av stor betydelse att en effektiv övervakning kommer till stånd snarast efter det att behovet av övervakning har aktualiserats. I den mån övervakare inte är förordnad när övervakningen träder i kraft, bör skyddskonsulenten ha möjlighet att interi-

mistiskt utse övervakare. Jag föreslår därför att ett tillägg görs till första stycket som innebär att skyddskonsulent får rätt att för tiden intill dess övervakningsnämnden beslutat i frågan förordna övervakare.

14 §

Paragrafen innehåller föreskrifter om vad en villkorligt frigiven är skyldig att iaktta under prøvotiden.

I överensstämmelse med vad som förordats i den allmänna motive- ringen har orden "föra ett ordentligt och laglydigt leverne, undvika skadligt sällskap" utgått ur lagtexten och såvitt avser första ledet ersatts med uttrycket "iakttaga skötsamhet". Av vad jag tidigare anfört framgår att skötsamhetsbegreppet i detta sammanhang inte får ges en alltför vid- sträckt innebörd. Vad det här närmast kan bli fråga om att rubricera som misskötsamhet är sålunda handlingssätt som klart står i strid mot någon av grundförutsättningarna för kriminalvård i frihet, dvs. att den frigivne skall söka anpassa sig i samhället och avhålla sig från nya brott.

15 §

I denna paragraf finns bestämmelser om de särskilda föreskrifter som en villkorligt frigiven kan åläggas att iaktta under prøvotiden när det provas lämpligt för att främja hans anpassning i samhället. Sådan sär- skild föreskrift kan f. n. avse vistelseort eller bostad, användande av fritid, förfogande över arbetsförtjänst eller andra tillgångar, utbildning, arbetsanställning eller förbud att använda alkohol. Annan liknande före- skrift får också meddelas. Om det anses erforderligt får det föreskrivas att den frigivne skall i eller utom sjukhus eller annan sådan inrättning underkasta sig läkarvård, nykterhetsvård eller annan vård eller behand- ling. Har den frigivne förpliktats att ersätta genom brottet uppkommen skada, kan vidare meddelas föreskrifter om tid och sätt för skadestånds- skyldighetens fullgörande.

Som närmare utvecklats i den allmänna motiveringen har den nuva- rande tillämpningen av dessa bestämmelser om meddelande av särskilda föreskrifter vid kriminalvård i frihet inte varit helt tillfredsställande. Er- farenheten visar sålunda att man bör sträva efter en ordning som inne- bär att föreskrifter av detta slag meddelas sparsamt och endast efter nog- grann utredning i varje enskilt fall.

Av skäl som redovisats i det föregående har till en början den änd- ringen vidtagits i paragrafen att möjligheten att meddela föreskrift om användande av fritid, om förfogande över arbetsförtjänst eller andra tillgångar liksom om förbud att använda alkoholhaltiga drycker samt "annan liknande föreskrift" har tagits bort.

Vad gäller återstående föreskrifter — särskilt de som avser vistelseort eller bostad och utbildning eller arbete — bör som tidigare nämnts en minskad användning eftersträvas. Detta förutsätter en noggrann prøv-

ning i varje enskilt fall så att föreskrift inte tillgrips i andra sammanhang än där behovet och ändamålsenligheten är klart dokumenterad. Jag har redan framhållit att det i detta sammanhang är särskilt angeläget att se till att en tilltänkt föreskrift är realistisk och att det kommer att gå att kontrollera att den efterlevs. Det är vidare önskvärt att den skyddskonsulent som skall ha tillsyn över övervakningen i görligaste mån får tillfälle att yttra sig om behovet av en tilltänkt föreskrift. I syfte att nu nämnda synpunkter skall komma tydligare till uttryck i lagtexten har den ändringen vidtagits i paragrafen att det anges att föreskrift av nu angivet slag endast får användas när det finns skäl att anta att den frigivne för sin anpassning i samhället behöver stöd av en sådan föreskrift. Jag vill i detta sammanhang ånyo betona betydelsen av att övervakningsnämnderna, som förutsätts i 26 kap. 16 § andra stycket, kontinuerligt omprövar givna föreskrifter och skyndsamt upphäver eller ändrar föreskrift som inte längre fyller någon funktion.

I överensstämmelse med vad jag förordat i den allmänna motiveringen har slutligen såvitt angår föreskrift om betalning av skadestånd i lagtexten vidtagits den ändringen att det nu anges att sådan föreskrift får meddelas endast i den mån den inte med hänsyn till den dömdes ekonomiska situation och övriga omständigheter kan antas motverka hans anpassning i samhället.

18 §

Denna paragraf innehåller bestämmelser om åtgärder som kan vidtas när villkorligt frigiven missköter sig under prøvotiden.

Av skäl som redovisats i den allmänna motiveringen har den ändringen vidtagits i paragrafen att bestämmelserna om möjlighet för övervakningsnämnd att förlänga prøvotiden med högst ett år utöver den tid som bestämts vid frigivningen eller att förelägga den frigivne vid vite att iaktta meddelad föreskrift har tagits bort.

19 §

I denna paragraf ges bestämmelser om under vilka förutsättningar övervakningsnämnd kan förklara en villkorligt medgiven frihet förverkad.

Den vidtagna ändringen syftar till att bättre än f. n. klargöra att den kännbara sanktion som det här är fråga om inte bör tillgripas annat än i anledning av allvarlig misskötsamhet och i så fall först när frivårdens resurser kan anses uttömda.

20 §

Ändringarna i denna paragraf har endast betingats av den ändring i 18 § som innebär att övervakningsnämnd ej längre skall kunna meddela beslut om förlängd prøvotid.

27 kap.

4 §

Paragrafen innehåller allmänna föreskrifter om vad den som dömts till villkorlig dom har att iaktta under prövotiden. I överensstämmelse med vad som föreslagits beträffande motsvarande stadgande beträffande villkorligt frigiven, 26 kap. 14 §, har föreskriften om att den dömda skall föra ett ordentligt och laglydigt leverne och undvika skadligt sällskap ersatts med en bestämmelse om att den dömda under prövotiden skall iaktta skötsamhet.

6 §

I paragrafen regleras de åtgärder som kan vidtagas om den villkorligt dömda missköter sig under prövotiden. Här vidtagna ändringar betingas av samma skäl som föranlett motsvarande ändring i 26 kap. 18 §. Det skall sålunda inte längre vara möjligt att förlänga prövotiden för villkorlig dom på grund av misskötsamhet, som inte tagit sig uttryck i ny brottslighet.

28 kap.

5 §

Denna paragraf innehåller bestämmelser om övervakning vid skyddstillsyn.

I den allmänna motiveringen har framhållits att det är angeläget att få till stånd en kortare och mera effektiv övervakning vid skyddstillsyn. I enlighet med dessa överväganden och på tidigare anförda skäl har i paragrafen införts en ny regel som innebär att övervakningen skall upphöra utan särskilt förordnande när två år av prövotiden har förflutit. Denna nya regel — som fått sin plats i ett nytt tredje stycke — skall givetvis endast betraktas som subsidiär till föreskriften i andra stycket första punkten om att övervakningen skall hävas så snart den inte längre behövs.

Med tanke på fall då det vid utgången av tvåårstiden alltså föreligger ett klart behov av övervakning har i det nya tredje stycket även införts en regel som ger övervakningsnämnden rätt att, om den dömda av särskilda skäl anses vara i behov av förlängd övervakning, förordna om sådan dock längst till prövotidens utgång. Som jag redan framhållit i den allmänna motiveringen bör det avgörande för tillämpningen av denna undantagsbestämmelse vara om det i det enskilda fallet föreligger några sådana omständigheter i fråga om den dömdes aktuella situation eller levnadsförhållanden som visar att han har ett särskilt behov av övervakarens fortsatta stöd. Har övervakningen upphört vid tvåårstidens utgång, kan övervakningsnämnden därefter på nytt ställa den dömda under övervakning till prövotidens slut. Av den föreslagna bestämmelsen följer att också för sådant beslut krävs särskilda skäl.

7—8 §§

Dessa lagrum innehåller bestämmelser om de sanktioner som kan vidtas om den dömd missköter sig under provotiden.

Här vidtagna ändringar, som står i överensstämmelse med motsvarande ändringar i 26 kap. 18 och 19 §§, innebär att möjligheten att förlänga provotiden och förelägga den dömd vid vite att iakttaga meddelad föreskrift avskaffas och att förutsättningarna för att undanröja skyddstillsynen eller förordna om behandling i anstalt enligt 28 kap. 3 § skärps.

9 §

I denna paragraf vidtagen ändring betingas av den ändringen i 28 kap. 7 § som innebär att övervakningsnämnd ej längre får förlänga provotiden vid skyddstillsyn.

29 kap.

8 §

I lagrummet regleras de åtgärder som kan vidtas om den, som efter dom på ungdomsfängelse överförs till vård utom anstalt, missköter sig. Av samma skäl som lett till motsvarande ändring i 26 kap. 18 § har föreskriften om möjlighet att förelägga den dömd vid vite att iaktta meddelad föreskrift tagits bort.

30 kap.

11 §

Paragrafen innehåller bestämmelser om de åtgärder som kan vidtas om den, som efter dom på internering överförs till vård utom anstalt, missköter sig.

Den här vidtagna ändringen står i överensstämmelse med de ändringar som gjorts i 26 kap. 18 § och 29 kap. 8 §.

34 kap.

4—6 §§

Dessa lagrum innehåller bestämmelser som äger tillämpning i fall då den som villkorligt frigivits från fängelse eller som dömts till villkorlig dom eller till skyddstillsyn därefter lagföres för ytterligare brott.

Av 34 kap. 1 § följer att domstol i sådant fall kan välja mellan att förordna att den tidigare ådömda påföljden skall avse även det andra brottet, döma särskilt till påföljd för detta brott eller, om den tidigare domen vunnit laga kraft, undanröja den ådömda påföljden och för brotten döma till påföljd av annan art. Väljer domstolen något av de två först nämnda alternativen, äger den enligt förevarande paragrafer vidta vissa åtgärder med anledning av den tidigare ådömda påföljden.

Genom hänvisning till 26 kap. 18 § resp. 27 kap. 6 § och 28 kap. 9 § har domstolen sålunda f. n. möjlighet att bl. a. förlänga provotiden. Efter vidtagna ändringar i nämnda paragrafer kommer hänvisningarna inte längre att ha denna innebörd. För att domstol även i fortsättningen skall kunna förlänga provotiden till följd av nya brott har därför särskilda bestämmelser härom tagits in i förevarande paragrafer.

37 kap.

7—9 §§

Lagrummen innehåller bestämmelser om rätt för den som är föremål för kriminalvård i frihet att klaga över vissa beslut av övervakningsnämnd. Av skäl som redovisats i den allmänna motiveringen har denna klagorätt utvidgats till att även omfatta förordnande av övervakare och, såvitt avser villkorligt frigiven eller den som dömts till skyddstillsyn, beslut som innebär att övervakningen inte skall upphöra.

I 26 kap. 12 § föreslås sådan ändring att övervakare skall kunna förordnas interimistiskt av skyddskonsulenten. Beslutet gäller endast till dess nämnden prövat frågan. Något behov av att kunna överklaga sådant beslut föreligger därför inte.

38 kap.

9 och 11 §§

Förslaget att avskaffa möjligheten att förelägga den dömda vid vite att iakttä meddelad föreskrift har fått till följd att 11 §, som innehåller bestämmelser om utdömande av förelagt vite, kan utgå. Förslaget har vidare föranlett en följdändring i 9 §.

Övergångsbestämmelser

I enlighet med vad som anförts i den allmänna motiveringen föreslås här, att om den som dömts till skyddstillsyn står under övervakning vid ikraftträdandet den 1 januari 1974, övervakningen inte på grund av ändringen i 28 kap. 5 § skall upphöra utan särskilt förordnande före utgången av mars 1974, om inte provotiden utgår dessförinnan.

9.2 Förslaget till lag om ändring i lagen (1964: 450) om åtgärder vid samhällsfarlig asocialitet

De ändringar, som tidigare föreslagits beträffande möjligheterna att meddela särskilda föreskrifter för den som är föremål för kriminalvård i frihet, har föranlett vissa formella ändringar i 10 och 16 §§ lagen om åtgärder mot samhällsfarlig asocialitet. Dessa lagrum, som avser

villkorligt anstånd med intagning på arbetsanstalt resp. villkorlig utskrivning från sådan anstalt, innehåller nämligen hänvisningar till 25 kap. 15 § BrB i dess nu gällande lydelse.

10 Hemställan

Under återopande av det anförda hemställer jag att Kungl. Maj:t föreslår riksdagen

att antaga förslagen till

1. lag om ändring i brottsbalken
2. lag om ändring i lagen (1964: 450) om åtgärder vid samhällsfarlig asocialitet.

Med bifall till vad föredraganden sålunda med instämmande av statsrådets övriga ledamöter hemställt förordnar Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten att till riksdagen skall avlätas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:
Britta Gyllensten

Bilaga

Förslag till

Lag om ändring i brottsbalken

Härigenom förordnas i fråga om brottsbalken etc.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

26 KAP.

14 §

Den frigivne skall under prøvotiden föra ett ordentligt och laglydigt leverne, undvika skadligt sällskap, efter förmåga söka försörja sig samt i övrigt ställa sig till efterrättelse vad som åligger honom enligt denna balk eller enligt föreskrift eller anvisning som meddelats med stöd därav. Har han förpliktats ersätta genom brottet uppkommen skada, skall han göra vad i hans förmåga står att fullgöra denna skyldighet.

Den frigivne skall under prøvotiden iakttaga skötsamhet, efter förmåga söka försörja sig samt i övrigt ställa sig till efterrättelse vad som åligger honom enligt denna balk eller enligt föreskrift eller anvisning som meddelats honom med stöd därav. Har han förpliktats ersätta genom brottet uppkommen skada, skall han göra vad i hans förmåga står att fullgöra denna skyldighet.

15 §

När det provas lämpligt för att främja den frigivnes anpassning i samhället, skola särskilda föreskrifter, gällande under viss tid eller tills vidare, meddelas rörande vad han har att iakttaga under prøvotiden. Sådan föreskrift må avse vistelseort eller bostad, användande av fritid, förfogande över arbetsförtjänst eller andra tillgångar, allt under viss tid, högst ett år åt gången, utbildning, arbetsanställning eller förbud att använda alkoholhaltiga drycker. Annan liknande föreskrift må ock meddelas.

Om det finnes erforderligt, må föreskrivas att den frigivne skall i eller utom sjukhus eller annan dylik inrättning underkasta sig läkarvård, nykterhetsvård eller annan vård eller behandling.

När det finnes skäl att antaga att den frigivne för sin anpassning i samhället behöver stöd av en särskild föreskrift om vad han måste iakttaga under prøvotiden, må sådan föreskrift meddelas för viss tid eller tills vidare. Särskild föreskrift må avse

1. vistelseort eller bostad under viss tid, högst ett år åt gången,
2. utbildning eller arbetsanställning,
3. läkarvård eller nykterhetsvård eller annan vård eller behandling i eller utom sjukhus eller annan dylik inrättning.

Nuvarande lydelse

Har den frigivne förpliktats ersätta genom brottet uppkommen skada, må meddelas föreskrifter rörande tid och sätt för skadeståndsskyldighetens fullgörande.

Föreslagen lydelse

Har den frigivne förpliktats ersätta genom brottet uppkommen skada, må meddelas föreskrifter rörande tid och sätt för skadeståndsskyldighetens fullgörande, *i den mån det ej med hänsyn till hans ekonomiska situation och övriga omständigheter kan antagas motverka hans anpassning i samhället.*

18 §

Iakttager den frigivne icke vad som åligger honom enligt denna balk eller enligt föreskrift eller anvisning som meddelats med stöd därav, äger övervakningsnämnden, utom att förordna om övervakning eller meddela föreskrift enligt 15 §, *efter omständigheterna*

1. besluta att varning skall meddelas den frigivne,

2. förlänga prövotiden med högst ett år utöver den vid frigivningen bestämda tiden,

3. förelägga honom vid vite att iakttaga meddelad föreskrift.

Iakttager den frigivne icke vad som åligger honom enligt denna balk eller enligt föreskrift eller anvisning som meddelats med stöd därav, äger övervakningsnämnden, utom att förordna om övervakning eller meddela föreskrift enligt 15 §, besluta att varning skall meddelas den frigivne.

19 §

Kan det antagas att villkorligt frigiven som åsidosatt sina åligganden icke skall låta sig rätta genom åtgärd som avses i 18 §, må övervakningsnämnden förklara den villkorligt medgivna friheten förverkad.

Har villkorligt frigiven allvarligt åsidosatt sina åligganden och kan det antagas att han icke skall låta sig rätta genom annan åtgärd som övervakningsnämnden äger vidtaga, må nämnden förklara den villkorligt medgivna friheten förverkad.

20 §

Beslut om åtgärd som avses i 18 eller 19 § må meddelas även efter prövotidens utgång, därest frågan av övervakningsnämnden upptagits dessförinnan. *Efter prövotidens utgång må ej, utan att prövotiden förlänges enligt 18 §, beslutas annan åtgärd som där avses.*

Beslut om åtgärd som avses i 18 eller 19 § må *ej* meddelas efter prövotidens utgång. *Åtgärd som avses i 19 § må dock beslutas även efter prövotidens utgång, därest frågan av övervakningsnämnden upptagits dessförinnan.*

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

27 KAP.

4 §

Den dömden skall under prøvotiden föra ett ordentligt och laglydigt leverne, undvika skadligt sällskap samt efter förmåga söka försörja sig.

Den dömden skall under prøvotiden iakttaga skötsamhet och efter förmåga söka försörja sig.

6 §

Iakttagar den dömden icke vad som åligger honom till följd av den villkorliga domen, må domstol, om åklagare före prøvotidens utgång anhängiggör talan därom, efter omständigheterna

1. besluta att varning skall meddelas den dömden,

2. meddela föreskrift enligt 5 § eller ändra tidigare meddelad föreskrift,

3. förlänga prøvotiden till tre år,

4. undanröja den villkorliga domen och bestämma annan påföljd för brottet.

Efter prøvotidens utgång må åtgärd som sägs i första stycket 1 och 2 ej beslutas, med mindre prøvotiden förlänges.

Undanröjes den villkorliga domen, skall vid påföljdens bestämmande skälig hänsyn tagas till böter som jämlikt 2 § ådömts jämte den villkorliga domen.

Iakttagar den dömden icke vad som åligger honom till följd av den villkorliga domen, må domstol, om åklagare före prøvotidens utgång anhängiggör talan därom, efter omständigheterna

1. besluta att varning skall meddelas den dömden,

2. meddela föreskrift enligt 5 § eller ändra tidigare meddelad föreskrift,

3. undanröja den villkorliga domen och bestämma annan påföljd för brottet.

Åtgärd enligt första stycket 1 och 2 må ej beslutas efter prøvotidens utgång.

28 KAP.

5 §

Under prøvotiden skall den dömden stå under övervakning.

Finnes övervakning icke längre vara erforderlig, skall förordnas om dess upphörande. Så länge prøvotiden varar, må den dömden, när skäl äro därtill, ånyo ställas under övervakning. Beslut som nu avses meddelas av övervakningsnämnden.

Skyddstillsyn skall vara förenad med övervakning från och med prøvotidens början.

Finnes övervakning icke längre vara erforderlig, skall förordnas om dess upphörande. När skäl äro därtill må den dömden ånyo ställas under övervakning.

Övervakning skall upphöra utan särskilt förordnande, när två år av prøvotiden har förflutit. Anses den dömden av särskilda skäl vara i be-

Nuvarande lydelse

Iakttaget den dömden icke vad som åligger honom till följd av domen å skyddstillsyn, äger övervakningsnämnden, utom att förordna om övervakning eller meddela föreskrift enligt 26 kap. 15 §, *efter omständigheterna*

1. besluta att varning skall meddelas den dömden,

2. förlänga prövotiden till högst fem år,

3. förelägga honom vid vite att iakttaga meddelad föreskrift.

Åtgärd som avses i denna paragraf må ej av övervakningsnämnden beslutas efter prövotidens utgång.

Föreslagen lydelse

hav av förlängd övervakning, må förordnas om övervakning för tiden därefter dock längst till prövotidens utgång.

Beslut om övervakning enligt denna paragraf meddelas av övervakningsnämnden.

7 §

Iakttaget den dömden icke vad som åligger honom till följd av domen å skyddstillsyn, äger övervakningsnämnden, utom att förordna om övervakning eller meddela föreskrift enligt 26 kap. 15 §, besluta att varning skall meddelas den dömden.

8 §

Har den dömden åsidosatt sina åligganden och kan det antagas att han icke skall låta sig rätta genom åtgärd som övervakningsnämnden äger vidtaga, skall nämnden hos åklagare göra framställning att vid domstol föres talan om undanröjande av skyddstillsynen eller om behandling varom stadgas i 3 §.

Talan som nu sagts skall anhängiggöras före prövotidens utgång.

9 §

Undanröjes skyddstillsynen, skall rätten bestämma annan påföljd för brottet. Därvid skall skälig hänsyn tagas till vad den dömden undergått till följd av domen å skyddstillsyn samt till böter som enligt 2 § ådömts jämte skyddstillsynen; och må fängelse ådömas på kortare tid än för brottet är stadgat.

Finns tillräckliga skäl ej föreligga att undanröja skyddstillsynen, må rätten i stället besluta åtgärd som avses i 7 § eller, om den dömden fyllt aderton år, förordna att han skall undergå be-

Har den dömden *allvarligt* åsidosatt sina åligganden och kan det antagas att han icke skall låta sig rätta genom åtgärd som övervakningsnämnden äger vidtaga, skall nämnden hos åklagare göra framställning att vid domstol föres talan om undanröjande av skyddstillsynen eller om behandling varom stadgas i 3 §.

Finns tillräckliga skäl ej föreligga att undanröja skyddstillsynen, må rätten i stället besluta åtgärd som avses i 7 § eller, om den dömden fyllt aderton år, förordna att han skall undergå behandling

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

handling enligt 3 §. Föres talan om sådan behandling, må i stället beslutas undanröjande av skyddstillsynen eller åtgärd som avses i 7 §. Har prövotiden utgått må ej, *utan att prövotiden förlänges enligt 7 §*, beslutats *annan* åtgärd som *där* avses.

enligt 3 §. Föres talan om sådan behandling, må i stället beslutas undanröjande av skyddstillsynen eller åtgärd som avses i 7 §. Har prövotiden utgått, må ej beslutas åtgärd som avses i 7 §.

29 KAP.

8 §

Iakttagar den som vårdas utom anstalt icke vad som åligger honom enligt denna balk eller enligt föreskrift eller anvisning som meddelats med stöd därav, äger övervakningsnämnden, utom att meddela föreskrift enligt 26 kap. 15 §, efter omständigheterna besluta att varning skall meddelas honom, *så ock förelägga honom vid vite att iakttaga meddelad föreskrift.*

Iakttagar den som vårdas utom anstalt icke vad som åligger honom enligt denna balk eller enligt föreskrift eller anvisning som meddelats med stöd därav, äger övervakningsnämnden, utom att meddela föreskrift enligt 26 kap. 15 §, besluta att varning skall meddelas honom.

30 KAP.

11 §

Iakttagar den som vårdas utom anstalt icke vad som åligger honom enligt denna balk eller enligt föreskrift eller anvisning som meddelats med stöd därav, äger övervakningsnämnden, utom att meddela föreskrift enligt 26 kap. 15 §, efter omständigheterna besluta att varning skall meddelas honom, *så ock förelägga honom vid vite att iakttaga meddelad föreskrift.*

Iakttagar den som vårdas utom anstalt icke vad som åligger honom enligt denna balk eller enligt föreskrift eller anvisning som meddelats med stöd därav, äger övervakningsnämnden, utom att meddela föreskrift enligt 26 kap. 15 §, besluta att varning skall meddelas honom.

34 KAP.

4 §

Tillämpas 1 § 1 eller 2 beträffande någon som villkorligt frigivits från fängelse, må den villkorligt medgivna friheten förklaras förverkad; dömes enligt 1 § 2 till fängelse på viss tid, skall sådan förklaring meddelas, om ej särskilda skäl äro däremot.

Beslutas ej förverkande enligt första stycket, äger rätten besluta åtgärd som avses i 26 kap. 18 §.

Beslutas ej förverkande enligt första stycket, äger rätten besluta åtgärd som avses i 26 kap. 18 § *eller förlänga prövotiden med högst ett år utöver den vid frigivningen bestämda tiden.*

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

Förverkande eller åtgärd som nyss sagts må ej beslutas, med mindre fråga därom uppkommer i mål vari den frigivne häktats eller erhållit del av åtal före prövotidens utgång.

5 §

Är den tidigare ådömda påföljden villkorlig dom, må förordnande enligt 1 § 1 meddelas allenast med avseende å brott som begåtts före prövotidens början.

Tillämpas 1 § 1 eller 2, må rätten besluta åtgärd som sägs i 27 kap. 6 § 1—3, dock endast om fråga därom uppkommer i mål vari den dömda häktats eller erhållit del av åtal före prövotidens utgång.

Tillämpas 1 § 1 eller 2, må rätten besluta åtgärd som sägs i 27 kap. 6 § 1 eller 2 eller förlänga prövotiden till tre år, dock endast om fråga därom uppkommer i mål vari den dömda häktats eller erhållit del av åtal före prövotidens utgång.

Undanröjande av villkorlig dom enligt 1 § 3 må ej ske, med mindre fråga därom uppkommer i mål vari den dömda häktats eller erhållit del av åtal inom ett år från prövotidens utgång.

6 §

Är den tidigare ådömda påföljden skyddstillsyn, må rätten vid tillämpning av 1 § 1 eller 2 besluta åtgärd eller behandling som avses i 28 kap. 9 §.

Är den tidigare ådömda påföljden skyddstillsyn, må rätten vid tillämpning av 1 § 1 eller 2 besluta åtgärd eller behandling som avses i 28 kap. 9 § eller förlänga prövotiden till högst fem år.

Dömes med tillämpning av 1 § 3 till fängelse, skall vid straffets bestämmande gälla vad i 28 kap. 9 § stadgas.

Beslut enligt första stycket eller beslut om undanröjande av skyddstillsyn må ej meddelas, med mindre fråga därom uppkommer i mål vari den dömda häktats eller erhållit del av åtal före prövotidens utgång.

37 KAP.

7 §

Den som dömts till fängelse äger hos kriminalvårdsnämnden påkalla prövning av övervakningsnämnds beslut i ärende om villkorlig frigivning.

Åtnöjes villkorligt frigiven icke med övervakningsnämnds beslut angående *ställande under* övervakning enligt 26 kap. 11 §, föreskrift enligt 26 kap. 15 § eller åtgärd enligt 26 kap. 18, 19 eller 22 §, äger han hos kriminalvårdsnämnden påkalla prövning av beslutet.

Åtnöjes villkorligt frigiven icke med övervakningsnämnds beslut angående övervakning enligt 26 kap. 11 §, *förordnande av övervakare enligt* 26 kap. 12 §, föreskrift enligt 26 kap. 15 § eller åtgärd enligt 26 kap. 18, 19 eller 22 §, äger han hos kriminalvårdsnämnden påkalla prövning av beslutet.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

8 §

Den som dömts till skyddstill-
syn må genom besvär hos hovrätt
föra talan mot övervaknings-
nämnds beslut angående *ställande*
under övervakning enligt 28 kap.
5 §, åtgärd enligt 28 kap. 7 eller
11 § eller föreskrift som avses i
26 kap. 15 §. Besvärstiden räknas
från den dag då han erhöll del av
beslutet.

Den som dömts till skyddstill-
syn må genom besvär hos hovrätt
föra talan mot övervaknings-
nämnds beslut angående övervak-
ning enligt 28 kap. 5 §, *förord-*
nande av övervakare enligt 28 kap.
6 §, åtgärd enligt 28 kap. 7 eller
11 § eller föreskrift som avses i
26 kap. 15 §. Besvärstiden räknas
från den dag då han erhöll del av
beslutet.

9 §

Ätnöjes icke den som dömts till
ungdomsfängelse eller internering
med övervakningsnämnds beslut
enligt 29 kap. 8 eller 11 § eller
30 kap. 11 eller 14 § eller angående
föreskrift som avses i 26 kap.
15 §, äger han hos ungdomsfäng-
elsenämnden eller internerings-
nämnden påkalla prövning av be-
slutet.

Ätnöjes icke den som dömts till
ungdomsfängelse eller internering
med övervakningsnämnds beslut
om förordnande av övervakare en-
ligt 29 kap. 7 § eller 30 kap. 10 §
eller med nämndens beslut enligt
29 kap. 8 eller 11 § eller 30 kap.
11 eller 14 § eller angående före-
skrift som avses i 26 kap. 15 §,
äger han hos ungdomsfängelse-
nämnden eller interneringsnäm-
nden påkalla prövning av beslutet.

38 KAP.

9 §

Rättens beslut om åtgärd enligt
27 kap. 5 § andra stycket, 28 kap.
11 § eller 34 kap. 10 § andra styc-
ket, 12 eller 13 § eller 15 § såvitt
angår tillämpning av 10 § andra
stycket länder omedelbart till ef-
terrättelse, om ej annorlunda för-
ordnas. Detsamma gäller avgöran-
den enligt 27 kap. 6 §, 28 kap. 9 §
eller 34 kap. 4, 5, 6 eller 8 § an-
gående föreskrifter, vite, prövotid
eller tid för ungdomsfängelse.

Rättens beslut om åtgärd enligt
27 kap. 5 § andra stycket, 28 kap.
11 § eller 34 kap. 10 § andra styc-
ket, 12 eller 13 § eller 15 § såvitt
angår tillämpning av 10 § andra
stycket länder omedelbart till ef-
terrättelse, om ej annorlunda för-
ordnas. Detsamma gäller avgöran-
den enligt 27 kap. 6 §, 28 kap. 9 §
eller 34 kap. 4, 5, 6 eller 8 § an-
gående föreskrifter, prövotid eller
tid för ungdomsfängelse.

Avser beslut jämlikt 28 kap. 9 § andra stycket eller 34 kap. 6 § att
någon som ej fyllt tjugotre år skall undergå behandling varom stadgas
i 28 kap. 3 §, äger rätten förordna att beslutet skall gå i verkställighet
utan hinder av att det ej vunnit laga kraft. Sådant förordnande må ock
meddelas i fråga om beslut jämlikt 34 kap. 8 § om återintagning i an-
stalt av den som undergår ungdomsfängelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

11 §

Vite som förelagts med stöd av 26 kap. 18 §, 28 kap. 7 eller 9 §, 29 kap. 8 §, 30 kap. 11 § eller 34 kap. 4 eller 6 § må utdömas allenast om åklagare efter framställning av övervakningsnämnden anhängiggör talan därom innan den ådömda påföljden till fullo verkställts eller eljest upphört. Sådant talan skall anses anhängiggjord, då ansökan om utdömande av vitet delgavs den dömd.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1974.

Står den som dömts till skyddstillsyn under övervakning vid ikraftträdandet, skall övervakningen dock ej upphöra utan särskilt förordnande före utgången av februari 1974, om ej prövotiden utgått dessförinnan.

Förslag till

Lag om ändring i lagen (1964: 450) om åtgärder vid samhällsfarlig asocialitet

Härigenom förordnas att 10 och 16 §§ lagen (1964: 450) om åtgärder vid samhällsfarlig asocialitet skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

10 §

Vad i 26 kap. 12—14 §§, 15 § första stycket samt 16 och 17 §§ brottsbalken stadgas skall äga motsvarande tillämpning beträffande den som erhållit villkorligt anstånd. Övervakare må ock förordnas och föreskrift enligt 26 kap. 15 § första stycket brottsbalken meddelas av rätten vid beslutet om villkorligt anstånd.

16 §

Villkorligt utskriven skall stå under övervakning.

I beslut om villkorlig utskrivning skall fastställas en prøvotid om två år.

Vad i 26 kap. 12—14 §§, 15 § första stycket samt 16 och 17 §§ brottsbalken stadgas skall äga motsvarande tillämpning beträffande den som utskrivits villkorligt.

Föreslagen lydelse

10 §

Vad i 26 kap. 12—14 §§, 15 § första stycket *1. och 2.* samt 16 och 17 §§ brottsbalken stadgas skall äga motsvarande tillämpning beträffande den som erhållit villkorligt anstånd. Övervakare må ock förordnas och föreskrift enligt 26 kap. 15 § första stycket *1. och 2.* brottsbalken meddelas av rätten vid beslutet om villkorligt anstånd.

Vad i 26 kap. 12—14 §§, 15 § första stycket *1. och 2.* samt 16 och 17 §§ brottsbalken stadgas skall äga motsvarande tillämpning beträffande den som utskrivits villkorligt.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1974.